

ALTERNATIVVOLL

#1

ΜΙΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΓΕΜΑΤΗ
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ

περιοδική έκδοση της Νεολαίας ΜΕΡΑ25

Ιούνιος 2026

Περιεχόμενα

Συντακτικό σημείωμα.....	5
Το πρόβλημα δεν είμαι εγώ, αλλά ένας κόσμος ημίνεκρος.....	6
του Γιώργου Μουστακόπουλου	
Social media και πανδημία μοναξιάς.....	9
του Αντώνη Κλεάνθη	
Πολιτισμικός Ιμπεριαλισμός στην Ψηφιακή Εποχή.....	12
Συλλογικό κείμενο ομάδας αυτομόρφωσης	
Κούβα: Η αλληλεγγύη θα νικήσει.....	16
του Νίκου Κοκκινάκη	
Είναι τελικά ο στρατοπεδισμός λύση στο σύγχρονο και πολυδιάστατο γεωπολιτικό γίγνεσθαι;.....	19
της Κωνσταντίνας Αναστασίου	
Μετά τη Χίο τί; Να αντιστρέψουμε το κλίμα σκοταδισμού να κερδίσει η αλληλεγγύη;.....	22
του Θωμά Αχταρίδη	
Χίτλερ Το καθρέφτισμα της συλλογικής ευθύνης.....	24
του Πέτρου Λεόντε	
Είναι η Δικαιοσύνη αυτοσκοπός;.....	26
του Μιχάλη Κριθαρίδη	
Γνήσιος διάλογος (Η πώς να παραμείνουμε ψύχραιμοι όταν ο συνομιλητής μας κάνει gaslighting).....	29
της Σοφιλένας Κώτση	
Αφού τα μπουζούκια είναι γεμάτα γιατί γκρινιάζετε;.....	34
του Αργύρη Ζιάμπα	
Τσιμέντο να γίνει.....	36
του Ιάσωνα Μαρκαντώνη	
Το λεωφορείο είναι πια πολυτέλεια.....	38
της Νεολαίας ΜΕΡΑ25 Δυτικής Ελλάδας	
Χρειαζόμαστε Δημόσια Μέσα Μαζικής Μεταφοράς;.....	41
της Ιόθης Μαραγκού	
«Δημόσια Αγαθά».....	42
Σκίτσο του Ιάσωνα Μαρκαντώνη	

Στοιχεία Έκδοσης

Συντακτική Ομάδα - Επιμέλεια:

Γωγώ Γκαρτζώνη

Αργύρης Ζιάμπα

Πολυχρόνης Καράμπελας

Γιώργος Μουστακόπουλος

Σχεδιασμός εντύπου:

Δασκάλα Χρυσαιγή

**Το Alternatiivoli αποτελεί μια περιοδική έκδοση της
Νεολαίας ΜΕΡΑ25**

Επικοινωνία:

<https://mera25.gr/neolaia>

Συντακτικό σημείωμα

Οι νέες και οι νέοι στην Ελλάδα σήμερα αισθανόμαστε ότι δεν μπορούμε να αναπνεύσουμε. Η πραγματικότητα, όπως αυτή διαμορφώνεται λόγω των νεοφιλελεύθερων πολιτικών, από την εργασιακή επισφάλεια μέχρι το ξεπούλημα της δημόσιας παιδείας, από το έγκλημα στα Τέμπη μέχρι την άνοδο της Ακροδεξιάς, καταδικάζει μια γενιά να βλέπει το μέλλον της να μικραίνει όσο αυτή μεγαλώνει.

Κι όμως, μέσα σε αυτή την ασφυξία, γεννιέται η ανάγκη να πάρουμε ξανά τον λόγο, να χτίσουμε την ελπίδα. Να σκεφτούμε βαθιά, να αμφισβητήσουμε τα δεδομένα, να επανεφεύρουμε την πολιτική όχι ως διαχείριση, αλλά ως συλλογική πράξη αντίστασης και δημιουργίας. Δεν μας αρκεί η επιβίωση. Θέλουμε ζωή με αξιοπρέπεια, δημόσιο χώρο, δικαιοσύνη, ελευθερία. Θέλουμε μια κοινωνία που δεν θα στηρίζεται στην εκμετάλλευση, αλλά στη συλλογικότητα και την αλληλεγγύη. Και ξέρουμε πως αυτό δεν θα μας το χαρίσει κανείς. Είναι κάτι που θα το διεκδικήσουμε εμείς, στις σχολές, στους χώρους δουλειάς, στους δρόμους, στις γειτονιές.

Η εποχή απαιτεί αναστοχασμό, όχι ως αδράνεια, αλλά ως πράξη ωρίμανσης.

- Πώς θα αγωνιστούμε για να ξαναγίνουν προσβάσιμα τα δημόσια αγαθά και ασφαλείς οι δημόσιες υποδομές;
- Πώς μπορούμε να κάνουμε τη ζωή μας βιώσιμη;
- Πώς θα προστατέψουμε τον δημόσιο χαρακτήρα του πανεπιστημίου μας;
- Πώς θα συνδράμουμε στην ανάπτυξη ενός μαζικού αντιπολεμικού κινήματος;
- Τί θα κάνουμε απέναντι στην έμφυλη βία και τις γυναικοκτονίες;
- Τί πρέπει να αλλάξει στην εποχική εργασία;
- Πώς θα ξανακερδίσουμε το δικαίωμα στις διακοπές και τον ελεύθερο χρόνο;
- Πώς θα άρουμε τους αποκλεισμούς από τους δημόσιους χώρους;
- Πώς δεν θα καιγόμαστε το καλοκαίρι και δεν θα πλημμυρίζουμε τον χειμώνα;
- Πώς θα βοηθήσουμε στη συμπερίληψη και την ορατότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων;

Η απάντηση σε αυτήν την κατάσταση δεν μπορεί να είναι η απλή διαμαρτυρία. Εμείς, οι "αναλώσιμοι" της αγοράς, έχουμε χρέος να απαιτήσουμε τη συγκρότηση μιας πολιτικής πρότασης που θα βάζει στο στόχαστρο όχι μόνο τις επιμέρους εκφάνσεις των κρίσεων που βιώνουμε αλλά το ίδιο το οικονομικό και πολιτικό μοντέλο που τις συντηρεί. Γιατι το ζήτημα δεν είναι αν μπορούμε να "προσαρμοστούμε" σε αυτές τις συνθήκες, αλλά το πώς θα τις ανατρέψουμε. Το ζήτημα είναι, απέναντι στο δόγμα TINA (There Is No Alternative), **να πιστέψουμε και πάλι πως όλα μπορούν να είναι αλλιώς.** Απέναντι στο Alternativlos, τον νεολογισμό της Άνγκελα Μέρκελ που περιέγραφε τις πολιτικές λιτότητας ως μοναδική λύση "χωρίς εναλλακτική", **να οικοδομήσουμε όλες και όλοι μαζί το Alternatiuvoll — μία πραγματικότητα γεμάτη εναλλακτικές.**

Το πρόβλημα δεν είμαι εγώ, αλλά ένας κόσμος ημίνεκρος

του Γιώργου Μουστακόπουλου

Είναι 1968 στη Νέα Υόρκη, ώρα συνέντευξης.

Η Nina Simone, αγανακτισμένη, αναφέρει

**ότι όλοι μας έχουμε γίνει ημίνεκροι, ο
ένας αποφεύγει τον άλλον, και αυτό είναι
άθλιο, τονίζει. «Το μόνο που προσπαθώ να**

κάνω είναι να ξυπνήσω τους ανθρώπους».

**Λίγες στιγμές αργότερα, ο δημοσιογράφος
τη ρωτάει τι είναι για εκείνη η ελευθερία.**

«Κανένας φόβος», απαντά με σιγουριά.

Όταν πρωτοάκουσα το απόσπασμα, με

ενθουσίασε: μία τόσο απλή και δυνατή

απάντηση, που έσταζε από αγώνα και

πείσμα. Δύο χρόνια αργότερα, το 1970, η

Nina Simone θα φύγει από την Αμερική για

πάντα, επικαλούμενη ότι δεν άντεχε άλλο

την τρέχουσα κοινωνικοπολιτική κατάσταση

της χώρας της. Για να καταλάβουμε

πραγματικά την αξία και το θάρος αυτής της

ερώτησης και απάντησης, θα χρειαστεί να

πάμε αρκετά πίσω στον χρόνο.

Η Nina Simone γεννήθηκε στη Βόρεια Καρολίνα, όπου ξεκίνησε να παίζει πιάνο σε ηλικία 3 ετών και άρχισε να τραγουδάει στην εκκλησία όπου η μητέρα της ήταν ιεροκήρυκας. Το όνειρό της από μικρή ήταν να γίνει η πρώτη έγχρωμη κλασική πιανίστα στην Αμερική. Στην εκκλησία γνώρισε την καθηγήτρια πιάνου της, με την οποία ξεκίνησε εντατικά μαθήματα.

Μεγαλώνοντας στις αρχές της δεκαετίας του 1940, η Nina έμαθε από μικρή να είναι προσεκτική και γνώριζε ότι προτεραιότητα είχε η επιβίωσή της σε έναν κόσμο γεμάτο διακρίσεις, ανισότητα και αδικία. Η πρώτη της πρόκληση ήρθε αρκετά νωρίς στη ζωή της. Για να πάει στο μάθημα πιάνου, έπρεπε κάθε μέρα να διασχίζει τη γραμμή του τρένου που χώριζε τις δύο γειτονιές σε μαύρους και λευκούς. Ήταν μία ξένη, κάθε της κίνηση περνούσε από ανάκριση γεμάτη στερεοτυπικές προκαταλήψεις. Δεν παραπονέθηκε για τη φτώχεια, την εκμετάλλευση και την κακομεταχείριση, κρατούσε το στόμα της κλειστό. Ήξερε ότι αν κάποιος έσπαγε τη σιωπή του, θα ερχόταν αντιμέτωπος με τους λευκούς της πόλης.

«Στη χορωδία, μου είπαν ότι οι γονείς μου πρέπει να καθίσουν στις πίσω θέσεις για να με δουν. Αρνήθηκα να παίξω και το διόρθωσαν». Ήταν η πρώτη φορά που μίλησε. Όχι με παράπονο, αλλά με πράξη. Εκείνη τη στιγμή, η μικρή Nina κατάλαβε ότι οι μπροστινές θέσεις δεν ήταν για τους λευκούς, ήταν γι' αυτούς που τολμούν να διεκδικήσουν.

Η καθηγήτριά της πίστευε πολύ σε εκείνη, ότι κάποια μέρα θα γινόταν επαγγελματίας. Έκανε εξάσκηση στο πιάνο 8 ώρες την ημέρα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να απομονώνεται για πολλές ώρες, ενώ τα άλλα παιδιά έπαιζαν και ζούσαν χωρίς κάποιο αυστηρό πρόγραμμα. Και όταν είχε χρόνο και ήθελε να είναι μαζί τους, τη βάζανε να παίζει πιάνο γι' αυτά. Ήταν πάντα το κορίτσι που έπαιζε πιάνο. Με λεφτά από έρανο κατάφερε και πήγε στη Νέα Υόρκη για σπουδές στο Juilliard, ελπίζοντας να γίνει δεκτή στο Curtis Institute της Φιλαδέλφειας. Όταν η αίτησή της απορρίφθηκε, ήταν ένα χτύπημα που τη στιγμάτισε για πάντα. Η Nina υποστήριζε μέχρι να πεθάνει ότι δεν εγκρίθηκε λόγω φυλετικών διακρίσεων. Μη έχοντας χρήματα, βρήκε δουλειά σε

ένα μικρό μπαρ στο Atlantic City, όπου της είπαν ότι πρέπει να αρχίσει να τραγουδάει για να την κρατήσουν. Έτσι ξεκίνησε τα φωνητικά. Επειδή η τζαζ μουσική τότε θεωρούνταν του διαβόλου, για να μην το μάθει η μητέρα της, άλλαξε το όνομά της από Eunice Waymon σε Nina Simone.

Τα επόμενα χρόνια έχτιζε σιγά σιγά το όνομά της, χωρίς όμως να πραγματοποιεί το παιδικό της όνειρο: να γίνει η πρώτη μαύρη πιανίστα που θα έπαιζε στο Carnegie Hall. Κανένας δεν τη στήριξε πραγματικά. Η αναγνώριση ήρθε στα τέλη της δεκαετίας του '50, όταν γνώρισε τον άντρα που θα γινόταν μάνατζέρ της, αλλά και ο εφιάλτης της. Ο Andrew Stroud παράτησε τη δουλειά του για να χτίσει την καριέρα της. Στην αρχή όλα πήγαιναν καλά, αλλά σύντομα εκείνη άρχισε να πιέζεται και να τον φοβάται. «Με προστάτευε από όλους εκτός από τον εαυτό του», έγραψε. «Είχε τυλιχτεί γύρω μου σαν φίδι». Την χτυπούσε συστηματικά. Μια φορά, σε ένα κλαμπ, ένας θαυμαστής της έδωσε ένα σημείωμα. Ο Stroud την τράβηξε έξω και τη χτυπούσε μέχρι να ματώσει σε όλη τη διαδρομή μέχρι το σπίτι. Εκεί, της έβαλε ένα όπλο στο κεφάλι, την έδεσε και τη βίασε. Παρ' όλα αυτά, η Nina έμεινε μαζί του για χρόνια, τον αγαπούσε και ήλπιζε ότι δεν θα το ξανακάνει.

Η καταπίεση και η φήμωση δημιούργησαν μέσα της ένα τεράστιο κενό, που γρήγορα μετατράπηκε σε ανάγκη για έκφραση και δράση. Όλα άλλαξαν για τη Nina όταν γνώρισε τις προσωπικότητες του κινήματος για τα πολιτικά δικαιώματα, όπως τη Lorraine Hansberry και τον James Baldwin. Μέσα από εκείνους, κατάλαβε ότι η τέχνη της δεν μπορούσε να μείνει ουδέτερη. Άρχισε να γράφει τραγούδια ύμνους, όπως τα "Mississippi Goddam" και "To Be Young, Gifted and Black", που αποτύπωναν την οργή, την περηφάνια και την ελπίδα ενός ολόκληρου λαού. Η μουσική της έγινε η φωνή των άφωνων,

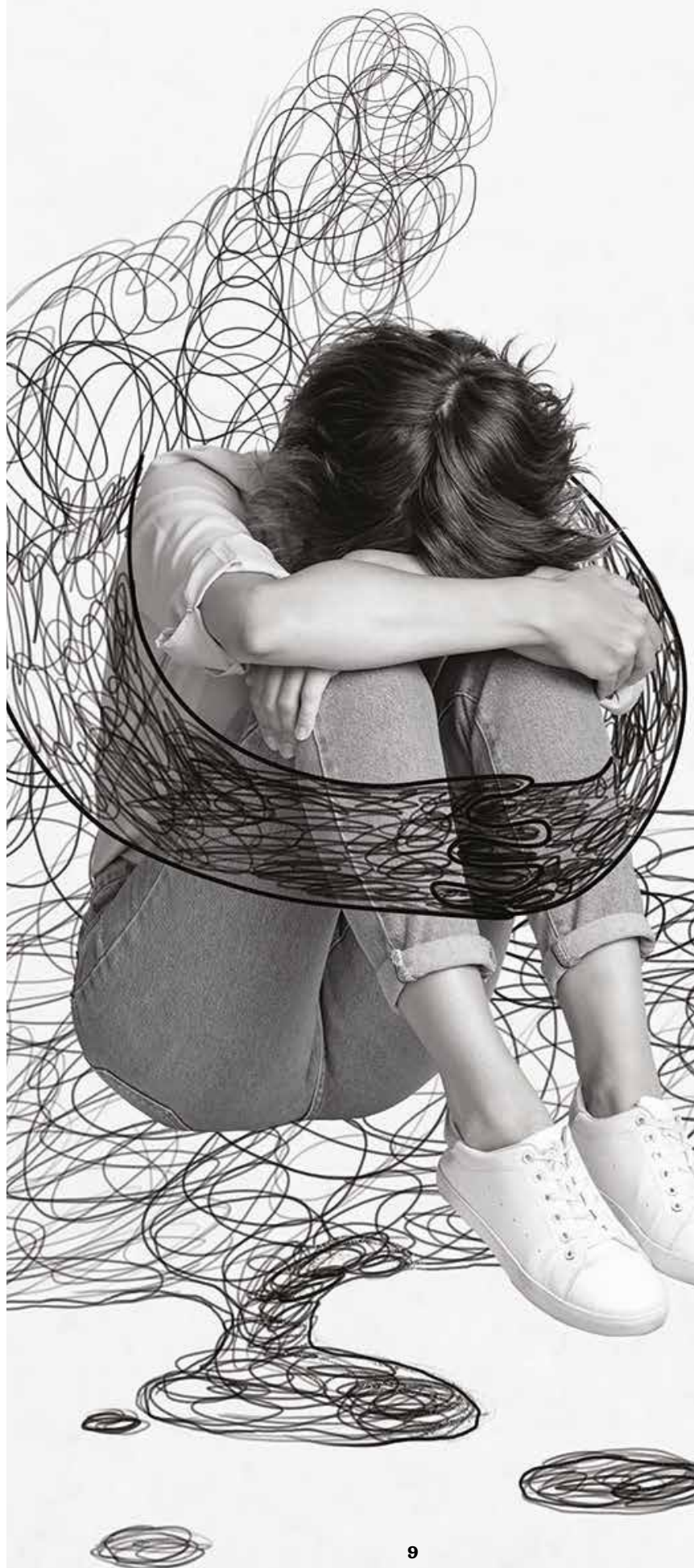
το όπλο της ενάντια στον ρατσισμό και την αδικία. Σε κάθε συναυλία, η Nina δεν διασκέδαζε απλώς το κοινό, το αφύπνιζε. Η ίδια δήλωνε: "Πώς μπορείς να είσαι καλλιτέχνης και να μην αντανάκλας την εποχή σου;". Το τίμημα, όμως, ήταν βαρύ. Η εμπορική της επιτυχία μειώθηκε και η προσωπική της ζωή παρέμενε εφιαλτική. Παρ' όλα αυτά, εκείνη συνέχισε να παλεύει, γιατί είχε καταλάβει ότι η ελευθερία δεν είναι μία κατάσταση που κερδίζεται μια και έξω, αλλά ένας διαρκής αγώνας.

Σήμερα, περισσότερο από μισό αιώνα μετά από εκείνη τη συνέντευξη του 1968, η Nina Simone θα αναγνώριζε αμέσως τον κόσμο μας. Έναν κόσμο όπου η πληροφορία ρέει ανεξέλεγκτα, αλλά η ουσιαστική επικοινωνία λείπει. Έναν κόσμο όπου τα κοινωνικά κινήματα αναπτύσσονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά συχνά μένουν σε επίπεδο εικόνας. Ο φόβος άλλαξε μορφές: δεν είναι πια μόνο ο φόβος του λευκού ρατσιστή, αλλά και ο φόβος για την οικονομική επιβίωση, για την ταυτότητα που χάνεται, για τον «ξένο» που έρχεται να μας αλλάξει. Είναι ο φόβος που γεννά η πόλωση, η βία, η απομόνωση. Η Nina Simone μας άφησε μια παρακαταθήκη: η ελευθερία δεν είναι πολυτέλεια, αλλά προϋπόθεση για να είμαστε πραγματικά ζωντανοί. Και όπως έλεγε, «κανένας φόβος» δεν σημαίνει απλώς να μη φοβάσαι, αλλά να μη φοβάσαι να αγαπήσεις, να διεκδικήσεις, να υπάρξεις. Σήμερα, που η κοινωνία μοιάζει ξανά ημίνεκρη, αποξενωμένη και φοβισμένη, το μήνυμά της είναι πιο επίκαιρο από ποτέ. Το πρόβλημα δεν είμαι "εγώ", είμαστε εμείς και μόνο ενωμένοι, χωρίς φόβο, μπορούμε να το λύσουμε.

Social media και πανδημία μοναξιάς

του Αντώνη Κλεάνθη

Τη στιγμή που γράφεται αυτό το κείμενο, και κατά πως φαίνεται, για το κοντινό μέλλον, η δομή της κοινωνίας φαίνεται να περνάει μια περίοδο που προσπαθεί να επανεφεύρει τον εαυτό της και να μάθει να λειτουργεί με πιο συμπεριληπτικούς τρόπους και με μεγαλύτερη ευαισθησία. Βέβαια αυτή η πρόταση έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με τα όσα βιώνουμε τα τελευταία χρόνια (ειδικά τα τελευταία 7 χρόνια κατά την προσωπική μου άποψη). Σε όποιο κοινωνικό επίπεδο και να εστιάσεις μπορείς να εντοπίσεις σημάδια και συμπεριφορές που είναι αντίθετα με την ανθρώπινη φύση. Σε επίπεδο κρατών, μια ατελείωτη ανθρωπιστική κρίση σε κάθε μήκος και πλάτος του πλανήτη (Γάζα, Βενεζουέλα, Σουδάν, Μιανμάρ, Ουκρανία, Κονγκό, Υεμένη κ.α). Μια τεράστια πολιτική αβεβαιότητα θερίζει την αυτοονομαζόμενη προοδευτική Δύση. Εκλεγμένες κυβερνήσεις με βαθιά μισάνθρωπη ρητορική, σκέψεις για επαναφορά αποφάσεων και πρακτικών που θυμίζουν σκοτεινές εποχές (περιορισμός αμβλώσεων, κλειστά σύνορα, υποχώρηση προνοιακού κράτους), άνοδος της ακροδεξιάς σε κάθε πτυχή πολιτικής έκφρασης από δημοτικά συμβούλια τοπικών αυτοδιοικήσεων μέχρι το ευρωκοινοβούλιο, συνεχής φόβος για ξέσπασμα νέων πολεμικών συγκρούσεων (Γροιλανδία, Ιράν, ευρύτερη περιοχή γύρω από το Ισραήλ).

Ακόμα και σε ανθρώπινο επίπεδο, αυτό που βλέπω και με προβληματίζει - στεναχωρεί είναι μια πρωτοφανής αδυναμία των ανθρώπων να επικοινωνήσουν, να εκφράσουν τα αισθήματά τους, να επιδείξουν μια στοιχειώδη ενσυναίσθηση στα προβλήματα που μπορεί να αντιμετωπίζει ένας συνάνθρωπος τους, να διαφωνήσουν λειτουργώντας στα πλαίσια του σεβασμού, να προσπαθούν να βρουν την αλήθεια και όχι να πείσουν ο ένας τον άλλον για την ανωτερότητα της προσωπικής τους άποψης, και τέλος η μανία και το σύγχρονο ένστικτο ότι μια οικονομική ευκαιρία ή η πιθανότητα μελλοντικού κέρδους είναι αρκετά για να επηρεάσουν την ηθική μας πυξίδα και να ξεπλύνουν κάθε στραβοπάτημα εναντίον της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας και σεβασμού.

Καταλαβαίνω ότι η προηγούμενη παράγραφος είναι εντελώς διπολική. Πως γίνεται να ισχύουν ταυτόχρονα και τα δύο; Πως γίνεται ο άνθρωπος, ο οποίος είναι η βάση και το μοναδικό συστατικό της κοινωνίας, να προσπαθεί να βελτιωθεί και να προοδεύσει, εκφράζοντας απόψεις που μπορούν να οδηγήσουν την κοινωνία στο επόμενο επίπεδο της, και την ίδια ώρα να μοιάζει η ανθρωπότητα ότι διανύει την πιο εύθραυστη της στιγμή; Αυτό ακριβώς είναι που προβληματίζει και μένα, δεδομένου ότι μου μοιάζει σαν να ζω ανάμεσα σε δύο κόσμους.

Από το 2010 και έπειτα που τα social media εδραιώθηκαν στις ζωές όλων μας, κάτι άλλαξε για πάντα στον τρόπο που οι άνθρωποι αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Ειδικά όσο φτάνουμε και στα πιο τωρινά τόσο περισσότερο συνειδητοποιούμε ότι από το πουθενά προστέθηκε μια αφηρημένη και παράξενη λέξη στο λεξιλόγιό μας. Η λέξη "αλγόριθμος". Ο ρόλος και ο σκοπός που επιτελεί αυτός ο "αλγόριθμος" είναι να εξελίξει και να μεταμορφώσει τον ρόλο της τηλεόρασης

στις αρχές του '60. Δηλαδή να ελέγχει τις ρητορικές που κυκλοφορούν εκεί έξω, να σπάσει κάθε έννοια επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων και να σου λείπει τι να σκέφτεσαι. Αυτός είναι λοιπόν ο ρόλος του "αλγόριθμου" και φυσικά μιλάμε για μια τεράστια εργαλειοποίηση από όσους επωφελούνται από τη συντήρηση της υπάρχουσας κατάστασης. Αυτό που μου κάνει μεγαλύτερη εντύπωση σε αυτόν τον αλγόριθμο είναι ότι εγγυάται ότι όλοι πλέον έχουμε μια διαφορετική αντίληψη της πραγματικότητας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα όταν δυο διαφωνούντες βρίσκονται στην πραγματική ζωή να μην μπορούν να επικοινωνήσουν γιατί ο αλγόριθμος τους έχει τροφοδοτήσει με στοιχεία που ο συνομιλητής τους δεν τα έχει ακούσει ποτέ και μετά αρχίζουν οι εκφράσεις τύπου "πρόβατο", "ξύπνα", "σου έχει γίνει πλύση εγκεφάλου" κτλ. Έπειτα ο κάθε διαφωνούντας θα ψάξει παρηγοριά, κατανόηση και αποδοχή από ανθρώπους που μπορούν να τον καταλάβουν και ξέρουν τα ίδια στοιχεία, δηλαδή ανθρώπους που ο "αλγόριθμος" τους ταΐζει το ίδιο περιεχόμενο. Πλέον ο χώρος για σχόλια σε κάθε ποστ κατά 90% μοιάζει με ένα από τα δύο: με ανθρώπους που συμφωνούν μεταξύ τους και ενίοτε κακοχακτηρίζουν την αντίθετη άποψη ή με ανθρώπους που διαφωνούν μεταξύ τους και τα σχόλια από κάτω μοιάζουν με λουτρό αίματος. Αυτό οδηγεί σε άλογη πόλωση και κάνει την παρούσα μορφή των social media (fb, insta, tik tok και X) να είναι ότι κοντινότερο έχουμε σε χώρο που φιλοξενεί και καλλιεργεί φανατικούς και αντικοινωνικούς, και όταν έχεις αυτά τα χαρακτηριστικά και συναναστρέφεσαι μόνο με ανθρώπους που συμφωνείς χωρίς να μπορείς να κάνεις διάλογο με την αντίθετη άποψη, αυτό είναι μια συνταγή που μπορεί να εκκολάψει πολλά τρομοκρατικά αυγά.

Άλλη μια αλλαγή που έφερε η σύγχρονη μορφή των social media στην ψυχρύνθεση των ανθρώπων είναι ότι

κατάφερε να περάσει τόσο καθολικά και οριζόντια τη νοοτροπία και ψυχολογία του θεατή, καθώς επίσης και να διαγράψει μια και καλή το αίσθημα της παραγωγικής βαρεμάρας. Πρόδρομος και μεσάζοντας ώστε να ριζώσει αυτή η κατάσταση στους ανθρώπους υπήρξε η τηλεόραση στα μέσα του '60 και τα social media μετά το 2019 το εκτίναξαν σε άλλη διάσταση. Νοοτροπία του θεατή ονομάζω την αδρανοποίηση που υπέστησαν τα αντανakλαστικά των ανθρώπων σε καταστάσεις που αποτελούν δυσφήμιση για την ανθρώπινη φύση, αλλά και την ιδρυματοποίηση που έχουμε υποστεί σαν προσωπικότητες με τη συνεχή έκθεση μας στην κουλτούρα του microcontent και του microstorytelling όπου πλέον έχει αλλάξει όλη μας η ψυχosύνθεση για το πως αντιδράμε (ή δεν αντιδράμε) τόσο στα πιο κεντρικά προβλήματα που υπάρχουν όσο και στα πιο καθημερινά προβλήματα που συναντάει ο καθένας μας στην καθημερινότητα του. Η παραγωγική βαρεμάρα έπαψε να ισχύει σαν κonseπτ γύρω στο 2010 όταν η τεχνολογία είχε πάρει για τα καλά την ανοδική της πορεία και όποιος αντίλογος ακουγόταν για αυτήν την άλογη και συνεχή "ανάπτυξη" της, χαρακτηριζόταν ως εχθρός της προόδου και της εξέλιξης. Αυτή λοιπόν η παραγωγική βαρεμάρα είναι που οδηγούσε τους ανθρώπους να ψάξουν τρόπους να περάσουν την ώρα τους κάνοντας κάτι, αντί π.χ να κάθεται κάποιος για 3-4 ώρες και απλά να κουνάει τον αντίχειρα του αλλάζοντας βίντεο και εικόνες. Αυτές οι δύο παράμετροι δημιούργησαν εύφορο έδαφος για υποκοινωνικοποιημένους, δυνητικά κοινωνιοπαθείς, ανθρώπους. Όλο αυτό έδεσε με τον εγκλεισμό της καραντίνας, και την έκρηξη βίας που παρακολουθούμε μετά το 2020. Ως αποτέλεσμα δημιουργείται ένας φαύλος κύκλος με τους ανθρώπους να απομακρύνονται από την κοινωνικοποίηση λόγω του φόβου από αυτά που διαβάζουν όλη μέρα, έπειτα να δίνουν όλο και

περισσότερο από τον ελεύθερο τους χρόνο στα social media και το doomscrolling, αυτό να οδηγεί σε περισσότερη αποκοινωνικοποίηση και τέλος αυτό να εντείνει την πανδημία μοναξιάς που δείχνει να ταλαιπωρεί το ηλικιακό μου γκρουπ 25-40. Ενώ τα κοινωνικά δίκτυα κατάφεραν να μειώσουν τη χιλιομετρική απόσταση μεταξύ των ανθρώπων κατάφεραν επίσης να μεγαλώσουν την απόσταση μεταξύ των καρδιών των ανθρώπων. Ενώ κατάφεραν να βοηθήσουν τη διατήρηση επαφών μεταξύ γνωστών, άσχετα με το πόσο μακριά βρίσκονται, κατάφεραν να κάνουν σχεδόν αδύνατη την επικοινωνία μεταξύ αγνώστων.

Η πανδημία της μοναξιάς για μένα είναι το σημαντικότερο δομικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας στο σήμερα. Καλώς ή κακώς εξτρεμιστές, καιροσκόποι, απατεώνες, κερδοσκόποι και γενικά άνθρωποι με χαλαρούς όρους ηθικής θα υπάρχουν πάντα στην κοινωνία μας, αλλά ένα μέλλον που οι άνθρωποι δεν θα κατέχουν έμφυτο το ένστικτο της κοινωνικοποίησης και της επικοινωνίας άσχετα με το αν συμφωνούν ή διαφωνούν μεταξύ τους είναι πολύ δυστοπικό. Εύκολα ή δύσκολα τον νόμο μπορείς να τον επιβάλλεις, τις πολιτικές μπορείς να την αναστρέψεις αλλά δεν μπορείς να διδάξεις σε έναν άνθρωπο πως να συνδιαλέγεται και πως να τρίβεται παραγωγικά με την κοινωνία. Πιστεύω ότι μια συνειδητή αποεπιλογή των κοινωνικών δικτύων και μια προσπάθεια να επανέλθουμε σιγά σιγά στον πραγματικό κόσμο, θα έχει ανεκτίμητα "κέρδη" για την κοινωνία και θα δώσει τεράστια βοήθεια για τον κόσμο του μέλλοντος. Κλείνοντας, για να κάνω και μια αναφορά στη γιαγιά και τον παππού μου, τελικά ίσως όντως τα κινητά να είναι το πρόβλημα.

Πολιτισμικός Ιμπεριαλισμός στην Ψηφιακή Εποχή

Παγκοσμιοποίηση, Αλγόριθμοι και Τοπικές Ταυτότητες

Συλλογικό κείμενο ομάδας αυτομόρφωσης

Ο πολιτισμικός ιμπεριαλισμός περιγράφει τη διαδικασία μέσω της οποίας ισχυρές δυνάμεις επιβάλλουν ή καθιστούν κυρίαρχες τις αξίες και τις μορφές ζωής τους σε άλλες κοινωνίες. Στη σύγχρονη εποχή, η έννοια αυτή αποκτά νέα δυναμική, καθώς δεν βασίζεται πλέον κυρίως στη στρατιωτική ή αποικιακή εξουσία, όπως συνηθιζόταν παλιά, αλλά στη δύναμη της πληροφορίας και των ψηφιακών δικτύων.

Για παράδειγμα, όλοι μας χρησιμοποιούμε μέσα όπως το Instagram, το Netflix, το Tiktok. Μέσα που κάθε άλλο παρά πλουραλιστικά μπορεί να τα πει κανείς. Όχι γιατί δεν υπάρχουν στοιχεία και από "δευτερεύοντες" πολιτισμούς, αλλά γιατί κυριαρχεί εμφανώς το αμερικάνικο στοιχείο μέσω των μηχανισμών διαμόρφωσης αισθητικών προτύπων και επιβολής αντιλήψεων για το «φυσιολογικό» και το «επιθυμητό», που τις περισσότερες φορές ανταποκρίνονται στα "δυτικά" χαρακτηριστικά, για παράδειγμα λευκά άτομα, με συγκεκριμένο σωματότυπο, εμφάνιση κτλ., αποκλείοντας με αυτόν τον

τρόπο άτομα που ανήκουν σε άλλες χώρες, έχουν άλλη κουλτούρα και πολιτισμό και δεν είναι απαραίτητα λευκά άτομα.

Η αλγοριθμική λειτουργία των πλατφορμών δεν παράγει μόνο πολιτισμική ομογενοποίηση μεταξύ κρατών και κοινωνιών, αλλά και ιεραρχήσεις στο εσωτερικό των ίδιων των κοινωνικών ομάδων. Δηλαδή, δεν επιβάλλεται απλώς ένα «δυτικό» πρότυπο απέναντι σε άλλους πολιτισμούς, αλλά και ένα συγκεκριμένο μοντέλο «κανονικότητας» εντός κάθε κοινωνίας.

Αν το δούμε πιο αναλυτικά σε σχέση με τις γυναίκες, όπου θα παρατηρήσουμε ότι τα πρότυπα που προωθούνται ως "mainstream" επιχειρούν να επιβάλλουν στη μέση γυναίκα συγκεκριμένα "καλούπια", για να είναι πιο αρεστή, με βαθιά πατριαρχικά και σεξιστικά κατάλοιπα και αφορούν την εμφάνισή της, τον σωματότυπό της, την ηλικία της, την κοινωνική της τάξη ή ακόμη τις προσωπικές επιλογές και τον τρόπο ζωής της. Δεν είναι λίγες οι φορές που αυτού του είδους τα πρότυπα επηρεάζουν και κορίτσια που είναι στην εφηβεία ή μικρότερα, πιέζοντας έμμεσα προς συμμόρφωση, ενώ όταν δεν συμβαίνει αυτό τις περισσότερες φορές νιώθουν πως βρίσκονται στο περιθώριο.

Αντίστοιχα, στην περίπτωση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας παρατηρούμε παρόμοιες καταστάσεις, αφού τις περισσότερες φορές, τα χαρακτηριστικά που έχει κάποιο άτομο που προωθείται ή κάποιος λογαριασμός, είναι ταξικά, αφού προωθείται μια πιο ελίτ τάξη των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, αποκλείοντας άτομα που ανήκουν σε χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα, είναι μετανάστ@ ή πρόσφυγ@. Με αυτόν τον τρόπο, ακόμη και η ορατότητα μετατρέπεται σε προϊόν, ενταγμένο στη λογική της αγοράς και της αποδοτικότητας.

Ο πολιτισμικός ιμπεριαλισμός μέσα από τις διάφορες πλατφόρμες, δεν περιορίζεται

ANTI BOBALIZA
BOBALIZACION ★

ANTI
ANTI
BOBALI
ZACION

ALIZA
CION

ALIZA
CION ★

ANTI
BOBA
LIZACION ★

ANTI
ZACIO

ANTI
BOBALIZ

ANTI BOBALIZ

μόνο στα αισθητικά πρότυπα. Πολλές φορές τα social media προωθούν συγκεκριμένη θεματολογία ειδησεογραφίας και γεγονότων, ενώ ταυτόχρονα λογοκρίνουν χωρίς να ενημερώνουν τις/ους χρήστριες/ες για αναρτήσεις που κάνουν στους προσωπικούς τους λογαριασμούς, το φαινόμενο γνωστό και ως shadow banning. Μετά τις 7 Οκτωβρίου 2023, πολλές αναφορές χρηστών και δημοσιογράφων κατήγγειλαν περιορισμό φιλοπαλαιστινιακού περιεχομένου, αναδεικνύοντας τον τρόπο με τον οποίο οι πλατφόρμες επηρεάζουν έμμεσα αλλά αποτελεσματικά τον δημόσιο διάλογο. Παρόλο που ισχυρίζονται πως τέτοιου είδους πρακτικές δεν υφίστανται, οργανώσεις όπως η Human Rights Watch, απέδειξαν την ύπαρξή τους.

Μία διάσταση με ιδιαίτερη σημασία είναι και η γλωσσική. Η κυριαρχία της αγγλικής γλώσσας στο διαδίκτυο, στην επιστήμη, στην τεχνολογία και στις διεθνείς επικοινωνίες ενισχύει μια μορφή πολιτισμικής εξάρτησης, την οποία θα ήταν λάθος να θεωρήσουμε ελάσσονος σημασίας. Ακόμη και η τεχνητή νοημοσύνη εκπαιδεύεται κυρίως σε αγγλόφωνο περιεχόμενο, γεγονός που επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο παράγεται και αξιολογείται η γνώση επιβάλλοντας, με αυτόν τον τρόπο, μια έλλειψη πρωτογενών, αυτο-αφηγηματικών πολιτισμικών στοιχείων από λαούς που έχουν μικρή ή και καθόλου επαφή με την τεχνολογία και την αγγλική γλώσσα.

Στην ελληνική περίπτωση, ο πολιτισμικός ιμπεριαλισμός εκδηλώνεται συχνά ως σταδιακή μετατόπιση της κοινωνίας και της καθημερινότητας. Η προφορική γλώσσα "εμπλουτίζεται" από αγγλικούς όρους, ιδιαίτερα στους νέους και στον επαγγελματικό λόγο. Παράλληλα, τα πρότυπα επιτυχίας, ομορφιάς, τρόπου ζωής, ακόμα και διατροφής ή διασκέδασης αλλοιώνουν την τοπική πολιτισμική εμπειρία και αναδιαμορφώνουν τις κοινωνικές προσδοκίες. Τα πρότυπα αυτά, τα οποία

προβάλλονται κυρίως μέσω των κοινωνικών δικτύων και την παγκοσμιοποιημένη βιομηχανία του lifestyle, συχνά δεν συνδέονται με τις ιστορικές, οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες της ελληνικής πραγματικότητας. Ως αποτέλεσμα, δημιουργείται μια μορφή πολιτισμικής μίμησης, όπου το «σύγχρονο» και το «επιτυχημένο» ταυίζονται με ξενόφερτα μοντέλα, τα οποία δεν ανταποκρίνονται στις καθημερινές ανάγκες της κοινωνίας, αφού καθίστανται μη αποτελεσματικά για την αντιμετώπιση της συλλογικής πολιτισμικής "ανησυχίας" των ανθρώπων εντός του πλαισίου όπου διαβιούν. Παράλληλα, εκτοπίζονται τοπικές πρακτικές και αξίες που, απέναντι στα μοντέλα αυτά, υποτιμώνται ή θεωρούνται παρωχημένα.

Η διαδικασία αυτή λειτουργεί έμμεσα, μέσα από την καθημερινή κατανάλωση εικόνων. Στον αστικό χώρο, για παράδειγμα, παρατηρείται η ομογενοποίηση της διασκέδασης και της αισθητικής, με χώρους και συνθήκες που θα μπορούσαν να ανήκουν σε οποιαδήποτε δυτική μητρόπολη, αποδυναμώνοντας τη σχέση με το τοπικό περιβάλλον και την πολιτισμική μνήμη. Παράλληλα, στον βωμό του κέρδους και του "efficiency", η ομογενοποίηση γίνεται με πιο άμεσο και αισθητό τρόπο. Έτσι, ο πολιτισμικός ιμπεριαλισμός στην ελληνική περίπτωση εκδηλώνεται, ως μια αργή αποσύνδεση από συλλογικές εμπειρίες και τρόπους ζωής προς μία κατεύθυνση ξενόφερτης αποστειρωμένης ζωής, κάνοντάς μας από σταυροδρόμι τριών ηπείρων και πολιτισμικής ποικιλομορφίας, σε ένα γκρι σκηνικό, όπου η σκέψη και η δημιουργικότητα δεν μπορούν να ταιριάξουν.

Συμπερασματικά, ο πολιτισμικός ιμπεριαλισμός στη σύγχρονη ψηφιακή εποχή είναι υπαρκτό πρόβλημα. Η κατανόηση των αλγοριθμικών και γλωσσικών μηχανισμών του αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση της

πολιτισμικής πολυφωνίας. Το ζήτημα δεν είναι η απόρριψη των ψηφιακών μέσων, αλλά ο τρόπος χρήσης τους και το ποιος ελέγχει τους όρους ορατότητας και αναπαράστασης.

Υ.Γ.: Αξίζει να αναφερθούμε και στο διαχρονικά πολιτισμικό όπλο εξάπλωσης παγκοσμίως του αμερικανικού πολιτισμικού ιμπεριαλισμού, τα εστιατόρια McDonald's. Η παγκόσμια εξάπλωσή τους αποτυπώνει αφενός τη σταθερή κυριαρχία του αμερικανικού πολιτισμικού

μοντέλου και αφετέρου την εσωτερική του μετάλλαξη προς μια ολοένα πιο αποστειρωμένη και τυποποιημένη μορφή. Ενώ παλαιότερα οι χώροι αυτοί χαρακτηρίζονταν από πολυχρωμία, παιχνίδι και εμπειρικό χαρακτήρα, σήμερα κυριαρχεί ο μινιμαλισμός, η ταχύτητα και η απρόσωπη κατανάλωση, γεγονός που αντανakλά τα σύγχρονα στάδια του καπιταλισμού και τη σταδιακή απώλεια συμβολικού και συναισθηματικού περιεχομένου στη μαζική κουλτούρα.

Κούβα: Η αλληλεγγύη θα νικήσει

Η ιστορία των μπριγάνων στην Κούβα και εμπειρίες από τη μπριγάντα του 2025

του Νίκου Κοκκινάκη,
μέλους της Ανυπακοής για μια οικολογική
ριζοσπαστική αριστερά

Η ιστορία της Κούβας είναι συνυφασμένη με τον όρο της «μπριγάνδας». Η Κούβα είναι παγκοσμίως γνωστή για τις αμέτρητες ιατρικές μπριγάνδες που έχει στείλει ανά τον κόσμο. Η διεθνιστική ιατρική αλληλεγγύη της Κούβας ξεκινάει ήδη από το 1960 όταν η Κούβα στέλνει την πρώτη μπριγάνδα εργαζομένων υγείας στη Χιλή για την ανακούφιση των σεισμόπληκτων και για να βοηθήσουν στην ίδρυση ενός συστήματος δημόσιας υγείας. Από το 1963, η Κούβα έχει στείλει περισσότερους από 400.000 επαγγελματίες υγείας σε 164 χώρες και είναι πάντα παρούσα στις σοβαρότερες κρίσεις υγείας. Αυτά δεν είναι στοιχεία της *Granma*, αλλά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Αν σκεφτεί κανείς πως η Κούβα έχει περίπου την έκταση και τον πληθυσμό της Ελλάδας, καταλαβαίνει άμεσα με τι αυτοθυσία είναι πάντα στη πρώτη γραμμή της έμπρακτης διεθνιστικής αλληλεγγύης.

Μία από τις πιο συγκλονιστικές εμπειρίες που ζήσαμε στο πλαίσιο της Μπριγάνδας Αλληλεγγύης «65 χρόνια αγάπης για την Κούβα», αφιερωμένη στην 65η επέτειο ίδρυσης του ICAP, ήταν η επίσκεψή μας σε μια δημόσια δομή φιλοξενίας υπερηλίκων με σοβαρά προβλήματα υγείας. Από την πρώτη στιγμή αντιληφθήκαμε ότι δεν επρόκειτο απλώς για έναν χώρο περίθαλψης, αλλά για μια κοινότητα όπου η φροντίδα, η αξιοπρέπεια και η συλλογικότητα αποτελούν καθημερινή πράξη. Εκεί είχαμε την τύχη να συνομιλήσουμε με το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, ανθρώπους που δεν αντιμετωπίζουν τη δουλειά τους ως καθήκον, αλλά ως αποστολή.

Μπροστά μας ξεδιπλώθηκε ένα μοναδικό πείραμα συλλογικής ζωής: κοινό διάβασμα, δραστηριότητες που ενθαρρύνουν τη μνήμη και τη συμμετοχή, χορός που ξεσήκωνε ακόμη και τους νεότερους, αλλά και στιγμές προσευχής για όσους το επιθυμούσαν. Όλα αυτά συνυπήρχαν αρμονικά, δημιουργώντας ένα περιβάλλον όπου οι ηλικιωμένοι δεν είναι απλώς «φιλοξενούμενοι», αλλά ενεργά μέλη μιας ζεστής και υποστηρικτικής κοινότητας. Δεν έχουμε ξανασυναντήσει ανθρώπους τόσο περήφανους για το έργο τους και ταυτόχρονα τόσο μετριοφρονες.

Η δεύτερη επίσκεψη που μας συγκλόνισε ήταν σε έναν πολυχώρο δημιουργίας και έκφρασης για νέα παιδιά που στο παρελθόν είχαν παρουσιάσει παραβατικές συμπεριφορές. Από την πρώτη στιγμή φαινόταν πως η Κούβα — και συνολικά το κράτος της — αντιμετωπίζει την παιδεία όχι ως τυπική διαδικασία ή εμπόρευμα, αλλά ουσιαστικά για την εξέλιξη κάθε παιδιού. Η επένδυση στα ερεθίσματα από μικρή ηλικία δεν είναι θεωρία: είναι καθημερινή πράξη. Εκεί μας εξήγησαν πως ο χώρος παραμένει ανοιχτός για όλους τους νέους, χωρίς αποκλεισμούς, προσφέροντας θέατρο, μουσική, τραγούδι, διάβασμα, ακόμη και εργαστήρια ζωγραφικής. Πρόκειται για έναν

ζωντανό πυρήνα πολιτισμού, έναν χώρο όπου η δημιουργικότητα λειτουργεί ως γέφυρα επανένταξης και αυτοπεποίθησης. Είναι ένας από τους πολλούς τρόπους με τους οποίους η κουβανική κοινωνία και το κράτος αξιοποιούν κάθε διαθέσιμο πόρο για να στηρίξουν τους νέους ανθρώπους και να τους δώσουν πραγματικές ευκαιρίες. Κατά την επίσκεψή μας παρακολουθήσαμε μια εξαιρετική θεατρική παράσταση, αποτέλεσμα συνεργασίας ενός Κουβανού σκηνοθέτη — ενεργού μέλους του χώρου — με τα ίδια τα παιδιά. Το έργο συνδυάζει κλασικό θέατρο με κουβανική μουσική, δημιουργώντας μια ατμόσφαιρα που ήταν ταυτόχρονα καλλιτεχνική και βαθιά ανθρώπινη. Βλέποντας τα παιδιά στη σκηνή, ήταν αδύνατο να μη νιώσει κανείς πως η τέχνη, όταν δίνεται απλόχερα, μπορεί πραγματικά να αλλάξει ζωές.

Οι μπριγάδες σήμερα, εκτός από την εθελοντική εργασία που περιορίζεται πλέον σε δυο-τρεις μέρες συμβολικών περισσότερο αγροτικών εργασιών, συμμετέχουν σε ένα οργανωμένο πρόγραμμα με συζητήσεις, εκδηλώσεις, μαθήματα και καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Παράλληλα, οργανώνονται επισκέψεις σε εργοστάσια, νοσοκομεία, εκπαιδευτικά κέντρα και κοινότητες σε όλη τη γεωγραφία της Κούβας, για να γνωρίσουν οι μπριγαδιστές και οι μπριγαδίστριες την κουβανική πραγματικότητα και τα επιτεύγματα της επανάστασης, και επαληθεύσουν οι ίδιοι και οι ίδιες τις πληροφορίες που έχουν πάρει νωρίτερα. Στον χώρο φιλοξενίας στο Campamento Internacional Julio Antonio Mella, λίγο έξω από την Αβάνα, ζούμε όλοι μαζί σε ειδικά διαμορφωμένα σπίτια που θυμίζουν μικρή κοινότητα. Εκεί γνωριζόμαστε με ανθρώπους και πολιτικά ρεύματα από κάθε γωνιά του κόσμου· διαφορετικές γλώσσες, μουσικές και κουλτούρες μπλέκονται σε ένα υπέροχο, αδιάκοπο συνεχές. Κάθε μέρα μοιάζει με μια μικρή γιορτή ανταλλαγής εμπειριών,

όπου ο καθένας φέρνει κάτι δικό του και όλοι μαζί δημιουργούμε μια μοναδική, ζεστή συλλογικότητα.

Αυτός είναι ο λόγος που η Κούβα δέχεται ακόμα και σήμερα κάθε χρόνο εκατοντάδες μπριγαδιστές και μπριγαδίστριες απ' όλο τον κόσμο. Όχι επειδή το ζητάει, αλλά επειδή ξέρουμε καλά ότι όταν δίνει κανείς τόσο απλόχερα την αλληλεγγύη του, θα λάβει πίσω αλληλεγγύη εξίσου απλόχερα. Ο άλλος λόγος είναι γιατί έχουμε τόσα πράγματα να διδαχτούμε από το κουβανικό πείραμα που αντέχει παρά τα εμπόδια και τις δυσκολίες μέχρι και σήμερα.

Σήμερα η Κούβα περνάει μία από τις πιο δύσκολες περιόδους μετά την Ειδική Περίοδο της δεκαετίας του '90 και την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης. Η οικονομική ασφυξία, ο αποκλεισμός και οι πιέσεις που δέχεται η χώρα έχουν πραγματικές συνέπειες στην καθημερινότητα των ανθρώπων της. Κι όμως, παρά τις δυσκολίες, αυτό που είδαμε ήταν ένας λαός που δεν παραιτείται, που συνεχίζει να οργανώνεται, να στηρίζει ο ένας τον άλλον και να υπερασπίζεται όσα έχει χτίσει.

Είμαστε βέβαιοι/ες από όσα ζήσαμε και από όσα μας είπαν οι ίδιοι οι Κουβανοί — ότι ο λαός αυτός θα αντέξει ξανά. Θα οργανωθεί, θα σταθεί όρθιος και θα συνεχίσει να δημιουργεί μπριγάδες, κοινότητες αλληλεγγύης και πρωτοβουλίες που υπερασπίζονται τις αξίες και τα επιτεύγματά του. Αλλά και όλοι εμείς, έχουμε χρέος να στηρίξουμε, να ενημερώσουμε, να μιλήσουμε, να σταθούμε δίπλα τους με όποιον τρόπο μπορούμε. Ας προσπαθήσουμε κι εμείς, από αυτή τη γωνιά του κόσμου, να δείξουμε την αλληλεγγύη μας, παλεύοντας με ό,τι μέσο έχουμε για την άρση του αμερικανικού εμπάργκο και την αφαίρεση της Κούβας από τη λίστα των ΗΠΑ με τις χώρες που στηρίζουν την τρομοκρατία.

Είναι τελικά ο στρατοπεδι- σμός η λύση στο σύγχρονο και πολυδιάστατο γεωπολιτικό γίγνεσθαι;

της Κωνσταντίνας Αναστασίου

Ο κόσμος αλλάζει, όχι όμως απαραίτητα προς το καλύτερο. Το μονοπολικό παγκόσμιο σύστημα που καθορίστηκε με την έκβαση του Ψυχρού Πολέμου φαίνεται πλέον να φθίνει. Γεωπολιτική και οικονομική βαρύτητα μετατοπίζονται, η ισχύς των ΗΠΑ αμφισβητείται, ενώ παράλληλα νέες αναδυόμενες δυνάμεις πρωταγωνιστούν. Η φιλελεύθερη διεθνής τάξη διαβρώνεται και η "πολυπλοκότητα" του διεθνούς συστήματος είναι πλέον γεγονός. Ταυτίζεται όμως η υποχώρηση της δυτικής ηγεμονίας με τη χειραφέτηση και την ιστορική δικαίωση των λαών που θρέθηκαν στη σκιά της;

Και, κατά πόσο η άνοδος των νέων αυτών δυνάμεων προκαλεί πράγματι ρωγμή στο σύστημα όπως το ξέρουμε έως σήμερα;

Το «ψευδοδίλημμα» των στρατοπέδων

Σε τέτοιες περιόδους, η επιλογή στρατοπέδου είναι σχεδόν αναπόφευκτη. Μπροστά στο δίπολο "Δύση ή αντι-Δύση", "φιλελεύθερη τάξη ή αναδυόμενες δυνάμεις", ένα τμήμα της αριστεράς γοητεύεται από τον αντιδυτικισμό και ό,τι αμφισβητεί την ηγεμονία των ΗΠΑ θεωρείται αυτομάτως προοδευτικό. Αυτή η λογική όμως είναι πολιτικά κοντόφθαλμη. Η άνοδος άλλων δυνάμεων όπως είναι η Κίνα και η Ρωσία δεν σημαίνουν αναγκαστικά ρήξη των δομών εκμετάλλευσης της παγκόσμιας οικονομίας.

Στη δεκαετία του '20 η θεωρητική γεωπολιτική συναντά τον πόλεμο. Τον Φεβρουάριο του 2022 γίναμε όλοι θεατές της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, κάτι το οποίο ανέδειξε με οξύ τρόπο το δίλημμα του στρατοπεδισμού. Από τη μια, η προκλητική επέκταση του NATO και η συνεχόμενη πίεση της Δύσης είναι πραγματικότητα. Από την άλλη όμως η στρατιωτική επέμβαση και κατοχή σε άλλο κράτος δεν μπορεί να βαπτίζεται αντι-ιμπεριαλισμός. Η ρωσική εισβολή μπορεί να ερμηνευθεί καλύτερα μέσα από το πρίσμα του νεορεαλισμού, ο οποίος βλέπει τα κράτη ως όμοιες μονάδες που διαφοροποιούνται μόνο ως προς τη σχετική τους θέση στον διεθνή καταμερισμό ισχύος και ταυτίζει την επιβίωση τους με τη μεγιστοποίηση της ισχύος και της ασφάλειάς τους. Αυτή λοιπόν η λογική σύγκρουσης ηγεμονιών παράγει πολέμους ανεξαρτήτως ιδεολογίας, και η αριστερά δεν μπορεί να αποδεχτεί το ρεαλιστικό δόγμα ως κανονικότητα.

Ας μην ξεχνάμε, άλλωστε, ότι η Ρωσία δεν αμφισβητεί τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Η οικονομία της είναι εξαρτημένη από εξαγωγές ενέργειας, και

διαθέτει ολιγαρχική δομή εξουσίας. Άρα είναι θα λέγαμε περισσότερο ανταγωνιστής εντός του ίδιου πλαισίου παρά αντίπαλος του καπιταλισμού. Άλλωστε, η εισβολή της Ρωσίας οδήγησε σε αύξηση των στρατιωτικών δαπανών, ενίσχυση του νατο και διεύρυνση της συμμαχίας, κάτι το οποίο θέτει αναγκαστικά το ερώτημα : ο πόλεμος υπονόμωσε ή ενίσχυσε τη δυτική ηγεμονία;

Ωστόσο, η αυταπάτη της "προοδευτικής πολυπλοκότητας" δεν μπορεί να αμφισβητήσει την υφιστάμενη διεθνή

ιεραρχία. Το δυτικό φιλελεύθερο σύστημα εξακολουθεί να κρατά τα "κλειδιά" της παγκόσμιας ισχύος, καθώς και να επιβάλλει την κυριαρχία του με οικονομικά και στρατιωτικά μέσα. Η μετάβαση δεν έχει αναιρέσει τις δομές ισχύος που έχουν διαμορφωθεί στον πλανήτη τις τελευταίες δεκαετίες.

Αντιθέτως, κυρώσεις, επεμβάσεις και εξαρτήσεις εντείνονται σε οποιοδήποτε κράτος αμφισβητήσει την ιεραρχία και την ολιγαρχική δομή του συστήματος.

Για παράδειγμα...

Ας πάρουμε το παράδειγμα της Βενεζουέλας, ενός πετρελαϊκού κράτους με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στη γεωγραφική περιφέρεια των ΗΠΑ. Ιστορικά η περιοχή θεωρείται "πίσω αυλή" των Ηνωμένων Πολιτειών άρα αυτομάτως η σύγκρουση είναι γεωστρατηγική. Όπως η Ρωσία χρησιμοποίησε στρατιωτική ισχύ στην Ουκρανία, έτσι και οι ΗΠΑ χρησιμοποιούν χρηματοπιστωτική ισχύ στη Βενεζουέλα. Βλέπουμε λοιπόν, ότι η ηγεμονία δεν ασκείται μόνο με στρατό αλλά και με οικονομική ασφυξία. Οι κυρώσεις και ο αυταρχισμός δεν είναι μέσα εκδημοκράτισης. Αντιθέτως, κατακερματίζουν το κοινωνικό σύστημα και τη γεωοικονομική τάξη. Για ακόμη μια φορά βλέπουμε πως το ελεύθερο διεθνές εμπόριο και η σταθερότητα που υπόσχεται το φιλελεύθερο διεθνές σύστημα παύουν να υφίστανται τη στιγμή που ένα κράτος αποκλίνει πολιτικά. Η Βενεζουέλα είναι ένα κράτος που ενσωματώθηκε στο παγκόσμιο σύστημα ως εξαγωγέας πρώτης ύλης και, όταν συγκρούστηκε πολιτικά με τις ΗΠΑ, το σύστημα δεν ήταν ουδέτερο αλλά ιεραρχικό. Μπορούμε να πούμε πως αποτελεί το νεότερο παράδειγμα αποτυχίας του νεοφιλελεύθερου διεθνούς συστήματος.

Φυσικά μέσα σε όλα αυτά δε μπορεί να μην αναφερθεί και η περίπτωση της Μέσης Ανατολής, μιας περιοχής με ιδιαίτερη ενεργειακή σημασία, κόμβο εμπορικών διαδρομών και κέντρο ενδιαφέροντος/ανταγωνισμού για Ρωσία, Κίνα και ΗΠΑ. Στη Μέση Ανατολή, η φιλελεύθερη τάξη υποσχέθηκε ειρήνη και αντ' αυτού έδωσε πολέμους, προσφυγικά κινήματα και διαρκή στρατιωτικοποίηση. Συγκεκριμένα στο ζήτημα Ισραήλ-Παλαιστίνης, το διεθνές δίκαιο φαίνεται να κάνει επιλεκτική εφαρμογή κανόνων και να αποτυγχάνει τόσο στον κατευνασμό της διαρκούς σύγκρουσης όσο και στην

εύρεση μιας βιώσιμης πολιτικής λύσης.

Το δικαίωμα της εδαφικής ακεραιότητας και της δημοκρατίας μπαίνει σε δεύτερη μοίρα όταν πρωταγωνιστούν τα συμφέροντα των ηγεμονιών και αυτό έχει ως αποτέλεσμα έναν φαύλο κύκλο βίας που αποσταθεροποιεί την ασφάλεια των κρατών και πλήττει κυρίως τους άμαχους πληθυσμούς. Για άλλη μια φορά, το σύστημα λειτουργεί εκδικητικά.

Η ανάλυση των τριών αυτών παραδειγμάτων και η σύνδεσή τους με τον νεορεαλισμό αποκαλύπτει πως η αμφισβήτηση της ηγεμονίας δεν συνεπάγεται αναγκαστικά την κοινωνική δικαιοσύνη, μπορεί απλώς να σημαίνει αναδιανομή της ισχύος μεταξύ των κρατικών ελίτ. Η άνοδος των BRICS αποκαλύπτει μεν μια μεταβατική εποχή και μια ρωγμή στο σύστημα όπως το ξέρουμε έως σήμερα, αυτό όμως δεν γεννά αναγκαστικά κάτι το ποιοτικά διαφορετικό.

Στο τέλος της μέρας, οι ΗΠΑ εξακολουθούν να "στραγγαλίζουν" κάθε πυρήνα αντίστασης που γεννιέται και να διατηρούν τον καπιταλιστικό ανταγωνισμό-ακόμα και αν αυτός αλλάζει κατά καιρούς γεωγραφικό κέντρο. Μέσα λοιπόν σε αυτή τη σφαίρα, η Αριστερά καλείται να μείνει εκτός του στρατοπεδισμού, που, εν τέλει, δεν μπορεί να ελέγξει και να διαμορφώσει μια αυτόνομη διεθνιστική στρατηγική που θα τίθεται ενάντια σε κάθε μορφή ιμπεριαλισμού. Με αυτό τον τρόπο, όχι απλώς δεν χάνει την αυτονομία της αλλά διατηρεί την ικανότητά της να ασκεί κριτική σε κάθε αυταρχισμό και κοινωνική ανισότητα.

Μετά τη Χίο τί;

Να αντιστρέψουμε το κλίμα σκοταδισμού - να κερδίσει η αλληλεγγύη.

του Θωμά Αχταρίδη

Στις 4 Φεβρουαρίου, οι οθόνες μας πλημμυρίζουν από την πληροφορία ενός νέου ναυαγίου έξω από τη Χίο, που είχε την τραγική κατάληξη 15 πρόσφυγες να χάσουν τη ζωή τους και περισσότεροι από 20 να θρεθούν σοβαρά τραυματισμένοι. Ήταν η κακιά στιγμή; Παρά την κοντή μνήμη που μας χαρακτηρίζει, θυμόμαστε το προηγούμενο πολύνεκρο ναυάγιο στα ανοιχτά της Πύλου, που στοίχισε τη ζωή σε 600 περίπου πρόσφυγες, μωρά και παιδιά.

Αν απαριθμήσουμε τον κατάλογο των ναυαγίων στα ελληνικά νησιά με πολλούς ή λίγους νεκρούς και τραυματίες -που φτάσαμε να αξιολογούμε τα ναυάγια απ' τους νεκρούς τους...- συνειδητοποιούμε ότι πρόκειται για ένα συνηθισμένο φαινόμενο, και με δεδομένη την ολοένα και μεγαλύτερη αυστηροποίηση του νομοθετικού πλαισίου για τη μετανάστευση στην Ελλάδα, που συμπτωματικά κατέθεσε ο ξενοφοβικός Υπουργός, Θάνος Πλεύρης, θα επιβεβαιώσουμε τις χειρότερες Κασσάνδρες που περιγράφουν την Ελλάδα ως κράτος που εγκληματεί στα σύνορα του. Η Ελλάδα έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τα δικαιώματα του ανθρώπου για το ναυάγιο στο Φαρμακονήσι (11 νεκρούς, 2014), για το ναυάγιο στο Αγαθονήσι (16 νεκρούς, 2018) και για σειρά περιστατικών αυθαίρετης

και αντιμεταναστευτικής πολιτικής εις βάρος προσφύγων από τους υπεύθυνους μηχανισμούς.

Ποια είναι τα δεδομένα όταν υπάρχει ένα ναυάγιο, σαν αυτό της Χίου, με χτυπήματα και κακώσεις, καταστροφές σε ζωτικά όργανα που περιγράφονται από γιατρούς ως αποτελέσματα που θα μπορούσαν να προέρχονται μόνο από αυτοκινητιστική σύγκρουση, από ένα τρακάρισμα, ενώ η επίσημη κρατική εκδοχή μιλάει, τελικά, για βύθιση του σκάφους. Η υφυπουργός Μετανάστευσης, Σέβη Βολουδάκη, τις πρώτες ώρες μετά το ναυάγιο, σε τηλεοπτική εκπομπή μίλησε για επίθεση στο ελληνικό λιμενικό και ανταλλαγή πυρών. Σήμερα, 2 μήνες μετά και αφού έχουμε πλέον τα δεδομένα, η κ. Βολουδάκη απολογήθηκε για τη συστηματική παραπληροφόρηση που προκάλεσε; Όλοι αυτοί οι "ειδικοί" που χρόνια τώρα πρωταγωνιστούν στον πόλεμο απανθρωποποίησης της κοινής γνώμης, θα απολογηθούν ποτέ;

Θα μπορούσαμε να γνωρίζουμε το τι συνέβη αν το σκάφος του ελληνικού λιμενικού είχε ανοιχτές τις κάμερες ασφαλείας του, δυστυχώς όμως εντελώς συμπτωματικά ακριβώς όπως και στα προηγούμενα ναυάγια, οι κάμερες ήταν απενεργοποιημένες. Χωρίς καμία διάθεση κακοπροαίρετης κριτικής, γιατί απενεργοποιεί τις κάμερες που μπορούν να αποδείξουν την αθωότητα του, αν δεν κάνει κάτι παράνομο;

Η πραγματικότητα όμως είναι πολύ συγκεκριμένη. Γνωρίζουμε καλά, από τις τελευταίες περιπτώσεις, ότι το ελληνικό λιμενικό ακολουθεί πρακτικές αποτροπής: δηλαδή πραγματοποιεί επαναπροωθήσεις. Είτε με ελιγμούς και κυματισμούς γύρω από τις εισερχόμενες βάρκες, με σκοπό να τους αλλάξει πορεία, είτε ακόμη και επικίνδυνων συγκρούσεων περνώντας πάνω από τις βάρκες (όπως στην περίπτωση της Χίου), που έχουν ως αποτέλεσμα να βουλιάζουν οι

βάρκες και να μετράμε νεκρούς. Αυτή είναι μια αλήθεια που η ελληνική κοινωνία πρέπει να την κατανοήσει, και όχι να τη θεωρήσει ως δεδομένη αλλά να την αμφισβητήσει ως κρατική πολιτική.

Για εμάς, οι πρόσφυγες είναι όλοι άνθρωποι που αξίζουν φροντίδα και αλληλεγγύη. Οι άνθρωποι που αναγκάζονται να εμπιστευτούν τη θάλασσα περισσότερο απ' τη στεριά, είτε γιατί κινδυνεύουν να χάσουν τη ζωή τους από βόμβες που πέφτουν στα κεφάλια τους, από πολέμους που ξεκίνησαν οι ίδιοι που δεν τους θέλουν στις χώρες τους, είτε γιατί κινδυνεύουν να πεθάνουν από την πείνα ξανά από τις οικονομικές συνέπειες που έχουν οδηγήσει οι ίδιοι που ορίζουν το μέλλον αυτών των ανθρώπων, είναι όλοι πρόσφυγες που αξίζουν πάνω απ' όλα την ανθρωπιά μας.

Στην Ελλάδα του 2026 δεν μπορούμε να μιλήσουμε για ασφαλή και νόμιμη είσοδο στη χώρα. Ο Πλεύρης και η Κυβέρνηση κάνουν ότι μπορούν για να αφαιρέσουν αυτή τη δυνατότητα, και οι άνθρωποι που θέλουν να περάσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση αναγκάζονται να αναζητήσουν εναλλακτικές διαδρομές, γιατί δεν υπάρχουν ασφαλή περάσματα.

Είναι δουλειά μας: πρώτον να διεκδικήσουμε οι άνθρωποι που φτάνουν στα σύνορα μας να μην αντιμετωπίζονται ως εισβολείς

και δεύτερον, να εξηγήσουμε ότι δεν είναι νόμιμο να μην επιτρέπουμε τη μετανάστευση, και να οδηγούμε το λιμενικό να πραγματοποιεί πνιγμούς. Κανένας άνθρωπος δεν είναι λαθραίος, και καμία βάρκα που μεταφέρει μωρά και κατατρεγμένους δεν είναι απειλή. Υπάρχουν, ευτυχώς, δεκάδες συλλογικότητες και πρωτοβουλίες που χρόνια τώρα συμβάλλουν στο να αλλάξουν τη δημόσια συζήτηση και να αντιμετωπίσουν στο πεδίο την προσφυγική κρίση. Αυτές τις δημόσιες συζητήσεις πρέπει να τις ενδυναμώσουμε και να τις πολλαπλασιάσουμε. Από το 2015, όταν οι γιαγιάδες της Λέσβου κρατούσαν τα μωρά των προσφύγων στην αγκαλιά τους και συζητιόταν η υποψηφιότητα για το Νόμπελ Ειρήνης, πως φτάσαμε στο 2025, που ζητάμε να μην εφαρμόζεται το διεθνές δίκαιο και να κανονικοποιούμε τους πνιγμούς στη θάλασσα; Υπάρχουν ευθύνες στις πολιτικές δυνάμεις που άφησαν την ακροδεξιά να κερδίσει. Και για να ανατρέψουμε αυτή τη συνθήκη απαιτείται δουλειά μυρμηγκιού, σε κάθε γειτονιά, σε κάθε χώρο δουλειάς, σε κάθε πόλη της χώρας.

Γιατί ο σκοταδισμός κερδίζει συνεχώς έδαφος και δεν πρέπει να τον αφήσουμε να συμπαρασύρει μαζί του αθώους και εμάς μαζί.

Χίτλερ

Το καθρέφτισμα της συλλογικής ευθύνης

του Πέτρου Λεόντε

Ήταν ο Χίτλερ όσο κακός όσο τον αναφέρουν οι ιστορικοί; ευκολάκι, ήταν!

Ήταν ένας ψυχοπαθής, ένας δαιμόνιος ρήτορας της ναζιστικής ιδεολογίας. Αυτό όμως που δεν ήταν, είναι ένα ιστορικό λάθος. Μας βολεύει να τον θυμόμαστε ως τέτοιο, σαν καρκίνωμα που εμφανίστηκε ξαφνικά σε έναν κατά τα άλλα υγιή οργανισμό. Τον αφαιρέσαμε, πέθανε και τέλος, η ανθρωπότητα καθάρισε!

Ανακουφιστικό και επικίνδυνα ψευδές! Έλα όμως που δεν είναι έτσι τα πράγματα!

Γιατί αν ο ναζισμός ήταν απλώς το παραλήρημα ενός ανθρώπου, τότε ποιος εξηγεί τη μηχανική ακρίβεια με την οποία λειτούργησε; Ποιος υπέγραψε; Ποιος μετρούσε; Ποιος σχεδίαζε κανονισμούς; Ποιος κοιμόταν το θράδυ ήσυχος αφού «απλώς έκανε τη δουλειά του»;

Ο Χίτλερ δεν κυβέρνησε μόνος του. Δεν σχεδίασε τη γενοκτονία μόνος του. Δεν οργάνωσε τη βιομηχανία του θανάτου μόνος του. Δεν επέβαλε την ιδεολογία του σε εκατομμύρια ανθρώπους μόνος του. Για να λειτουργήσει ο ναζισμός χρειάστηκε ένας ολόκληρος μηχανισμός κρατικών υπαλλήλων που υπέγραφαν χαρτιά, γιατρών που «πιστοποιούσαν», δικαστών που νομιμοποιούσαν, δασκάλων που προγραμμάτιζαν, επιχειρηματιών που κέρδιζαν, πολιτών που σιωπούσαν.

Αλλά όχι, εμείς επιμένουμε να τον μετατρέπουμε σε μυθικό τέρας, γιατί

έτσι δεν χρειάζεται να κοιταχτούμε στον καθρέφτη. Δεν χρειάζεται να αναρωτηθούμε τι θα κάναμε εμείς! Έτσι μπορούμε να λέμε με άνεση «εγώ δεν θα ήμουν ποτέ ναζί» εκ του ασφαλούς, με μία ηθική δήθεν ανωτερότητα και άνευ περιεχομένου.

Αγνοούμε πως ο ναζισμός δεν ήταν παραφροσύνη, αλλά ένα σύστημα το οποίο είχε αφήγημα. Υποσχόταν ασφάλεια, τάξη, ευημερία και εθνική υπερηφάνεια. Έδειχνε εχθρούς και προσέφερε ανακούφιση. Για όλα φταίνει κάποιος άλλος! Οι ξένοι.

Οι μειονότητες. Οι «εκφυλισμένοι». Οι «κατώτεροι». Τίποτα από αυτά δεν μας είναι άγνωστο σήμερα(!!!)

Αν λοιπόν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, το πρόβλημα δεν είναι ο Αδόλφος Χίτλερ ως πρόσωπο. Το πρόβλημα είναι το μοντέλο. Και το μοντέλο δεν πέθανε το 1945, απλώς άλλαξε ρούχα.

Σήμερα δεν χρειάζονται στολές και σβάστικες. Αντιθέτως, αυτό που χρειάζεται είναι ένα νέο αφήγημα. Ο «εχθρός» (μετανάστης, μειονότητα, "προδότης", κομμουνιστής, αριστερός). Η απλή λύση σε σύνθετα προβλήματα σε μία κοινωνία πολιτών που κουράστηκαν να σκέφτονται.

Το μοτίβο είναι γνωστό πλέον. Αρχίζουμε με κρίση που μπορεί να είναι οικονομική, γεωπολιτική και πολιτισμική. Μετά έρχεται ο φόβος. Και ύστερα, η «λογική» λύση που παίρνει τη μορφή περισσότερου ελέγχου, λιγότερων δικαιωμάτων, περισσότερης "τάξης" και συμμόρφωσης.

Και το πιο επικίνδυνο; Όλα γίνονται σταδιακά. Με νόμους, με ψηφοφορίες, με ρητορικές, με πλατφόρμες που ρυθμίζουν τι βλέπεις και τι δεν βλέπεις. Δεν χρειάζεται ένα Εθνικοσοσιαλιστικό Γερμανικό Εργατικό Κόμμα για να λειτουργήσει η λογική του αποκλεισμού. Χρειάζεται απλώς μια κοινωνία που ανέχεται τη στοχοποίηση «των άλλων»

επειδή αυτή τη φορά δεν ανήκει η ίδια σε αυτούς.

Άλλωστε, ο ναζισμός δεν ξεκίνησε με στρατόπεδα. Ξεκίνησε με κανονικοποίηση λόγου. Με γελοιοποίηση αντιπάλων (που πλέον γίνεται με οφθαλμοφανή τρόπο από κυβερνητικά ακροδεξιά στελέχη που φοράνε την προβιά του φιλελευθερισμού - σπυράκος, θάνος, μάκης κλπ).

Με θεωρίες περί "εθνικής αναγέννησης". Με πολίτες που έλεγαν «εντάξει, δεν συμφωνώ σε όλα, αλλά κάτι πρέπει να γίνει».

Σήμερα έχουμε περισσότερη τεχνολογία και πληροφόρηση αλλά, παράλληλα, έχουμε και πιο εξελιγμένους μηχανισμούς χειραγώγησης και ελέγχου. Αλγόριθμους που ενισχύουν τον θυμό και δημόσιο λόγο που ανταμείβει την απλοποίηση, τον λαϊκισμό και την πολιτική που επενδύει στο συναίσθημα και όχι στη σκέψη.

Και ο μέσος πολίτης; Απλά αδιαφορεί! Κοιτάζει την παρτούλα του και λέει «δεν

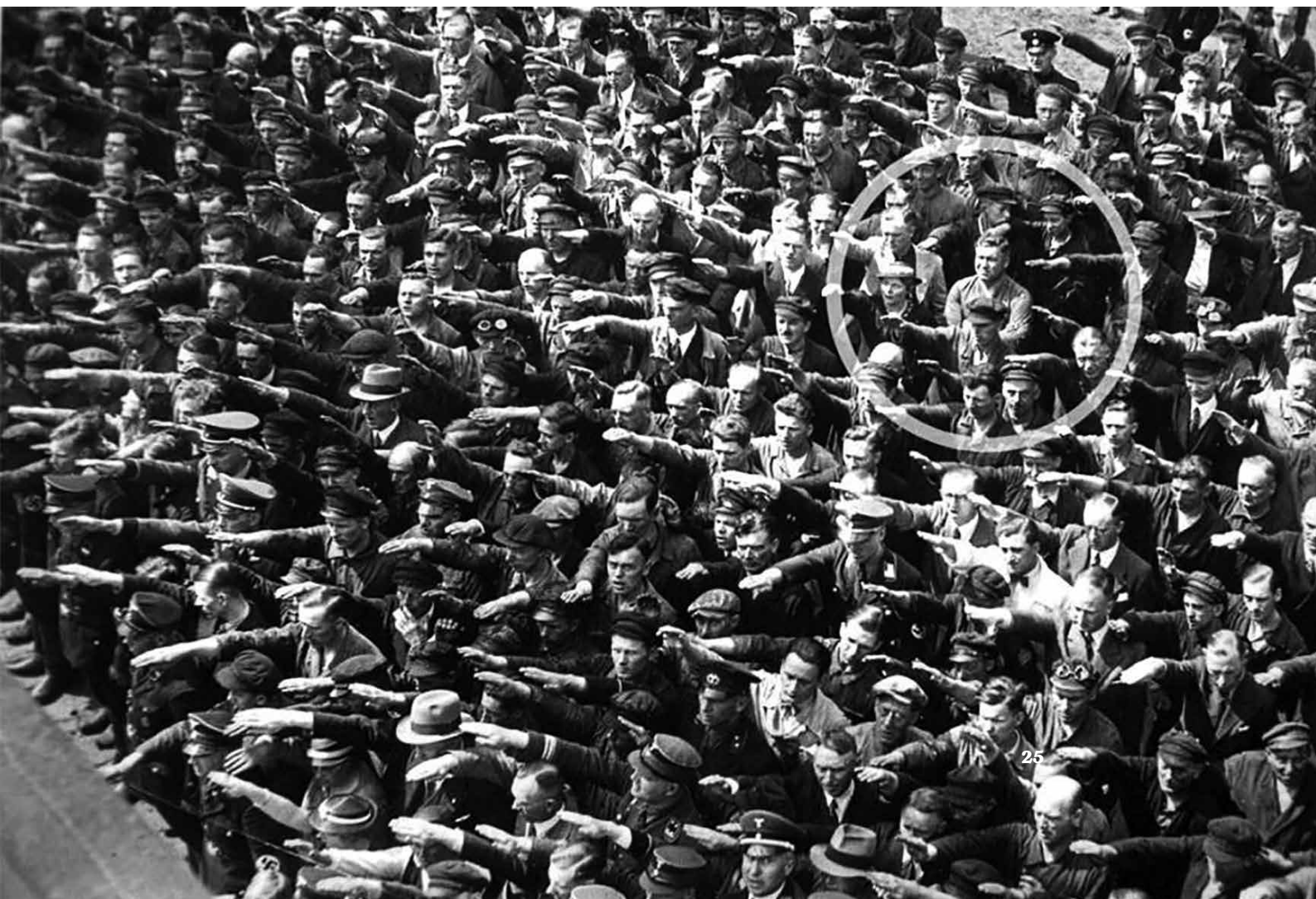
με αφορά» αποδεχόμενος ότι κάποιοι άνθρωποι αξίζουν λιγότερη προστασία από άλλους.

Το επικίνδυνο δεν είναι ότι "θα ξαναέρθει ένας Χίτλερ". Το επικίνδυνο είναι ότι το υπόστρωμα που τον έκανε εφικτό δεν έπαψε να υπάρχει και σήμερα επανεμφανίζεται δυναμικά μέσα από κοινωνίες που δεν θέλουν να αναλάβουν την ευθύνη και την ειλικρίνεια για την πραγματικότητα που ζούμε.

Και όσο επιμένουμε να πιστεύουμε ότι "εμείς είμαστε πιο ώριμοι", αγνοώντας τα σημάδια, τόσο πλησιάζουμε στο ίδιο μοτίβο, απλώς με πιο κομψό περιτύλιγμα.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΑΚΡΑΙΑΣ ΠΟΛΩΣΗΣ ΠΟΥ ΔΙΑΝΥΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ -

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ Ή ΒΑΡΒΑΡΟΤΗΤΑ

Είναι η Δικαιοσύνη αυτοσκοπός;

του Μιχάλη Κριθαρίδη

Τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας με τη διακυβέρνηση της ΝΔ του κ. Μητσοτάκη ζούμε μια πρωτοφανή κρίση θεσμών που κάθε άλλο παρά προμήνυε προεκλογικά ο τάχα μου δήθεν φιλελεύθερος κεντροδεξιός ευρωπαϊστής πολιτικός, όπως ήθελε ο Πρωθυπουργός να παρουσιάζει τον εαυτό του πριν τις εκλογές του 2019, αλλά ακόμα και κατά τη διάρκεια της κούρσας για τις εσωκομματικές εκλογές της ΝΔ πριν δηλαδή αναλάβει την προεδρία του κόμματος.

Από την ανάληψη όμως της εξουσίας η μία κρίση θεσμών διαδέχεται την άλλη, το ένα σκάνδαλο διαφθοράς φεύγει και έρχεται το άλλο, το κράτος δικαίου (ακόμα κι αυτό με τους όρους που ένα αστικό φιλελεύθερο Σύνταγμα ορίζει) παραπαίει και η μόνη σταθερά είναι ο αυταρχισμός, η διολίσθηση σε παρακρατικές πρακτικές και το ξεχαρβάλωμα κάθε θεσμικής δικλείδας προάσπισης των πολιτών, ιδιαίτερα των πιο αδύναμων. Με την αδικία, τη μη απόδοση δικαιοσύνης και τη συγκάλυψη να κυριαρχούν.

Η Κυβέρνηση της ΝΔ όχι μόνο δεν σεβάστηκε τη διάκριση των εξουσιών, αλλά έφτασε σε ένα σημείο όπου υπερεξουσίες συγκεντρώνονταν καθημερινά στο Πρωθυπουργικό Γραφείο ή την Προεδρία της Κυβέρνησης κατά το περιβόητο "επιτελικό κράτος". Ενώ η δικαστική εξουσία έδειχνε καθημερινά το πιο σαθρό της πρόσωπο απέναντι στην κοινωνία. Και ακόμα και οι Ανεξάρτητες Αρχές τις οποίες υποτίθεται πως τόσο πολύ θα τιμούσε ο κ.

Μητσοτάκης, είτε παραλείπονται όταν δεν εξυπηρετούν το αφήγημα της Κυβέρνησης, είτε καθαιρούνται οι Πρόεδροι τους, είτε γίνεται μια προσπάθεια από την κυβερνητική προπαγάνδα να παρουσιαστούν ως "ακροαριστεροί".

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον και με την ατιμωρησία και τη διαφθορά εντός της χώρας να επελαύνουν, την ώρα που εκτός της χώρας ο τραμπισμός και η στροφή προς την ακροδεξιά επιβάλουν μια νέα αποκρουστική διεθνή πραγματικότητα, είναι απολύτως εύλογο και θεμιτό αρκετοί πολίτες να προστρέχουν σε αιτήματα θεσμικής κατοχύρωσης και να βλέπουν τη λύση σε αυτό το περίπλοκο και ακανθώδες πρόβλημα στο αίτημα της κοινωνίας για δικαιοσύνη.

Μπορεί όμως η δικαιοσύνη από μόνη της να συνιστά αυτοσκοπό;

Δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανείς ότι σε τόσο οριακές και ακραίες συνθήκες το κοινωνικό αίτημα για μια "πρέπουσα" λειτουργία των θεσμών και η απαίτηση για δικαιοσύνη μπροστά στην καθημερινή βία και αδικία που υφίστανται οι πολίτες και ιδιαίτερα οι πιο ευάλωτοι, είναι αυτονόητα. Από την άλλη όμως η "δικαιοσύνη" και η "λειτουργία των θεσμών" από μόνες τους, δεν μπορούν να πάνε και πολύ παραπέρα μια κοινωνία που πραγματικά χρειάζεται την ανατροπή των δυσχερών για τους πιο αδύναμους συσχετισμών.

Διότι σε έναν ιδεατό κόσμο όπου η δικαιοσύνη λειτουργεί πραγματικά ανεξάρτητα και οι δικαστές είναι πραγματικά αμερόληπτοι, σίγουρα δεν θα επικρατούσε αυτή η κατάσταση που βλέπουμε σήμερα επί των σκοτεινών ημερών της διακυβέρνησης του κ. Μητσοτάκη. Αν όμως η Κυβερνητική πλειοψηφία ψήφιζε έναν νόμο που θα αμνήστευε φερ' ειπείν τα εγκλήματα του λιμενικού στις θάλασσες μας κι ο καλύτερος δικαστής να καλούνταν να

κρίνει την υπόθεση θα έπρεπε με βάση το αηδιαστικό νομικό αυτό πλαίσιο να αθωώσει αυτούς τους δολοφόνους.

Ή αν ακόμα μια άλλη υποτιθέμενη κυβερνητική πλειοψηφία που θα είχε ως πρόταγμα τη δικαιοσύνη, καταργούσε το δικαίωμα στην άμβλωση μιας κι έχει γίνει πρόσφατα μια τέτοια κουβέντα, οι δικαστές από μόνοι τους θα έπρεπε να κρίνουν ως παράνομο και εγκληματικό το ότι ένας γιατρός φερ' ειπείν προέβη σε μια τέτοια αυτονόητη πράξη, όταν μια γυναίκα του το ζητά. Είναι σαν αυτό που κι ο Κυβερνητικός Εκπρόσωπος (αυτός που απειλεί με μηνύσεις δημοσιογράφους στις συνεντεύξεις τύπου του για "παράνομες πράξεις") είπε για το έγκλημα στη "Βιολάντα", ότι από πλευράς εργατικού δικαίου, δεν υπάρχει κάποια παραβίαση της εργατικής νομοθεσίας.

Δηλαδή, 5 γυναίκες δολοφονούνται σε ένα εργοστάσιο στο οποίο υπήρχε εκτεταμένη

όπως φαίνεται διαρροή φυσικού αερίου που είχε γίνει μάλιστα αντιληπτή εδώ και καιρό και δεν παραβιάζεται καμία από τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας. Κι έτσι, ο ιδιοκτήτης της μονάδας αφήνεται ελεύθερος την ώρα που άλλοι κρατούνται για δαχτυλικά αποτυπώματα που βρέθηκαν σε ένα κινητό αντικείμενο (μια σακούλα!). Το χειρότερο σε όλα αυτά, είναι πως όπως είπε κι ο κ. Μαρινάκης, όλα αυτά συμβαίνουν καθόλα νόμιμα!

Γιατί;

Γιατί η κυβερνητική πλειοψηφία της ΝΔ, αλλά βεβαίως και οι λοιποί μνημονιακοί της προκάτοχοι (ΣΥΡΙΖΑ, ΠΑΣΟΚ), έχουν ψηφίσει τέτοιους αντεργατικούς νόμους που η ζούγκλα της αγοράς εργασίας επιτρέπει πλέον ακόμα και να πεθαίνεις στη δουλειά είτε μεταφορικά ή και κυριολεκτικά σε αρκετές περιπτώσεις δυστυχώς, και γι' αυτές τις δολοphonίες να μην ευθύνεται κιόλας η εργοδοσία, να

μην συνιστούν εργατικά δυστυχήματα και να μην παραβιάζεται καν η εργατική νομοθεσία!

Άρα, το αίτημα για δικαιοσύνη είναι πράγματι πολύ επίκαιρο και εξαιρετικά σημαντικό. Δεν πρέπει όμως να προσπερνιέται με συνθήματα του τύπου "ούτε αριστερά, ούτε δεξιά, μόνο μπροστά" κι άλλα τέτοια πετυχημένα ή μη. Το αίτημα για μια δικαστική εξουσία που θα λειτουργεί όπως ακόμα και το αστικό Σύνταγμα ορίζει, εκπορευόμενη δηλαδή από τη λαϊκή εξουσία και υπέρ της λαϊκής κυριαρχίας και όχι υπέρ μιας επιχειρηματικής και πολιτικής διεφθαρμένης και εγκληματικής ελίτ, χρειάζεται να συνοδεύεται με το αίτημα για την αλλαγή μιας πολιτικής που επιτρέπει να δολοφονούνται παιδιά στο αιγαίο και γυναίκες στις Βιολάντες.

Την αλλαγή μιας πολιτικής που επιτρέπει να κρατείται παράνομα ο Νίκος Ρωμανός για αμφίβολα αποτυπώματα πάνω σε μια σακούλα, την ώρα που οι Φραπέδες, οι Χασάπηδες, οι Σεμερτζίδου, οι Μαγειρίες, οι Τριαντόπουλοι, οι Αυγενάκιδες, οι Βορίδηδες, οι Δημητριάδηδες κι όλοι οι υπόλοιποι εκ των ουκ ένστιν αριθμός, εγκληματικοί δρώντες μιας Κυβέρνησης και ενός κόμματος που λειτουργεί πληρώνοντας την αντικειμενική και υποκειμενική υπόστασης της δράσης μιας εγκληματικής οργάνωσης, είναι ελεύθεροι! Μια δικαιοσύνη και μια πολιτική που θα προασπίζεται πραγματικά τα συμφέροντα των πιο αδύναμων και αυτών που πραγματικά έχουν ανάγκη από το δίκιο μέσα στους τόνους αδικίας και βίας που καθημερινά υφίστανται. Αυτή η πολιτική, θεσμική και κοινωνική αλλαγή όμως, δεν μπορεί να έρθει μόνο με μια δήθεν κατοχύρωση των θεσμών, γιατί όπως είδαμε ακόμα και από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, κι αν οι θεσμοί αυτοί βγάλουν ένα ένταλμα σύλληψης κατά του Νετανιάχου, η "σωστή πλευρά της

ιστορίας" που είναι με το διεθνές δίκαιο δεν θα το εκτελέσει.

Χρειάζεται συνεπώς το αίτημα αυτό να συνοδεύεται από κοινωνική επαγρύπνηση, κινηματική διεκδίκηση και πολιτική αλλαγή. Μόνο έτσι θα μπορέσει να υπάρξει κάποια στιγμή απόδοση δικαιοσύνης στις καθημερινές μικρές, μεγάλες ή πολύ μεγάλες αδικίες που βιώνουν οι καταπιεσμένοι αυτής της χώρας, αλλά και γενικά αυτής της ηλιθίας όπως σωστά λέει ο Γραμματέας του ΜέΡΑ25, ηπείρου και φυσικά συνολικά οι κολασμένοι αυτής της γης που γίνεται όλο και πιο άδικη, πιο βίαιη και πιο αφιλόξενη μιας και οι ελάχιστοι κλειδοκράτορες οδηγούν την ανθρωπότητα σε ένα πραγματικά απάνθρωπο και περιβαλλοντοκτόνο τέλμα.

Γνήσιος διάλογος.

Ή πώς να παραμείνουμε ψυχραιμοί όταν ο συνομιλητής μας κάνει gaslighting

της Σοφιλένιας Κώτση

«Όπου όλοι είναι ένοχοι, κανείς δεν είναι.

Οι ομολογίες συλλογικής ενοχής είναι η καλύτερη

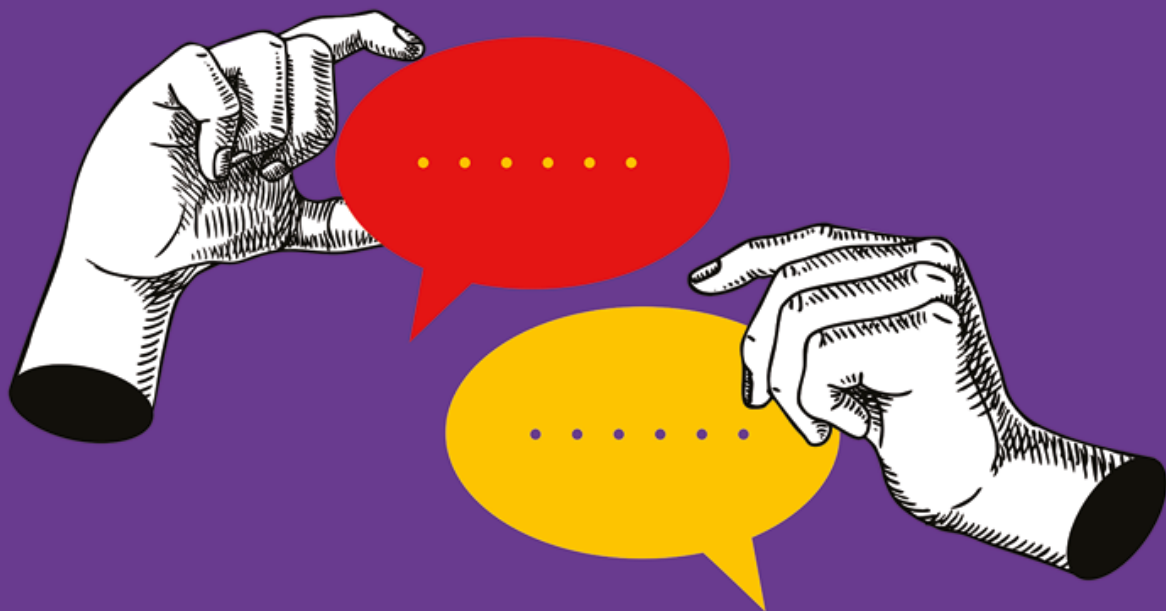
ασφαλιστική δικλείδα για να μη θρεθούν οι ένοχοι...»

Hannah Arendt

Ξεκινώντας να γράψω αυτό το άρθρο, κάθομαι στο γραφείο μου, έχοντας τον υπολογιστή μπροστά μου, και συλλογίζομαι. Έχω δίπλα μου, στο αριστερό μου χέρι, το βιβλίο της Πολιτικής Παιδείας της Α' Λυκείου, που βρήκα τυχαία στη βιβλιοθήκη ξεχασμένο και το ανέσυρα. Ανοίγοντάς το για ξεφύλλισμα, πέφτω στο κεφάλαιο των δικαιωμάτων, και προχωρώντας βρίσκομαι αντιμέτωπη με την ιδιότητα του πολίτη. Κι ενώ το χαρτί μυρίζει εφηβεία και σχολική αφέλεια, τα μάτια μου, ενήλικά πια, βλέπουν πέρα από τα διαγράμματα, τις έννοιες που είναι γραμμένες σε έντονη γραφή, μα και τα κενά ανάμεσα στις λέξεις. Εκεί που χωράει όλη η ελληνική πραγματικότητα. Εκεί που χωράει κι η αγωνία μου: πώς συνομιλεί κανείς σε μια κοινωνία που έχει μάθει να σωπαίνει; Πώς να συνεχίσει να αγωνίζεται για το συλλογικό ενώ αυτό έχει χρησιμοποιηθεί κατά κόρον ως μηχανισμός καταπίεσης; Οι «γλώσσες» επικοινωνίας του σύγχρονου

ανθρώπου ξεκινούν από τη λεκτική, περιλαμβάνουν τη γραπτή, τη γλώσσα του σώματος, τη βλεμματική, πλέον τη ψηφιακή και την εικονική, και φτάνουν στη συναισθηματική, τη συμβολική, τη λειτουργική και στο αποκορύφωμά της έως και την υπαρξιακή. Η θεσμική επικοινωνία είναι, επίσης, μια από τις σημαντικότερες, μα κι από τις πιο ψυχρές και δύσκολες ταυτόχρονα. Αποτελεί, όμως, η τελευταία, την εικόνα της σύνδεσης του πολίτη με ότι τον αντιπροσωπεύει και ότι οφείλει να τον προστατεύει. Στην καθημερινότητά μας, η πολύμορφη αυτή επικοινωνία δεν είναι πάντα απλή ή αθώα. Πόσες φορές έχουμε νιώσει ότι, ακόμα και ενώ λέμε ή αναζητούμε την αλήθεια, ο συνομιλητής μας προσπαθεί να μας πείσει ότι δεν θυμόμαστε σωστά, ότι παρανοούμε ή ότι υπερβάλλουμε; Αυτή η τακτική, που στην ψυχολογία ονομάζεται gaslighting, αποτελεί μορφή συναισθηματικής χειραγώγησης, η οποία αμφισβητεί την αντίληψη της πραγματικότητας του άλλου. Το φαινόμενο δεν περιορίζεται στις προσωπικές σχέσεις. Εμφανίζεται, επίσης, στην πολιτική, στα μέσα ενημέρωσης και στην καθημερινή δημόσια σφαίρα.

Δεν είναι μόνο προσωπικό ζήτημα, έχει πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις. Στην εποχή της παραπληροφόρησης και της πολιτικής χειραγώγησης, οι τεχνικές διαστρέβλωσης της πραγματικότητας λειτουργούν με τον ίδιο τρόπο όπως στο προσωπικό επίπεδο. Οι πολιτικοί ηγέτες ή τα μέσα μπορούν να παραποιήσουν γεγονότα, να υποβαθμίσουν την αξιοπιστία των αντιπάλων ή να δημιουργήσουν αμφιβολία για γεγονότα που είναι αντικειμενικά. Η παραποίηση, όμως, της αλήθειας απειλεί όχι μόνο το άτομο αλλά και τη δημοκρατία, επειδή η κοινή αλήθεια αποτελεί τη βάση κάθε δημόσιας συζήτησης και κοινωνικής συναίνεσης. Κι εδώ, αναδύεται το αρνητικό πρόσημο με το οποίο έχει συνδεθεί η συλλογική ευθύνη. Η συλλογική ευθύνη εφαρμόστηκε

συχνά, στην ιστορία, με τιμωρητικό τρόπο, οπότε όταν ένας έκανε λάθος, όλη η ομάδα το χρεωνόταν. Σε οικογένειες, σε εκπαιδευτικά ιδρύματα, σε σωφρονιστικά ιδρύματα, στο στρατό, σε κλειστές κοινωνίες, και σε ολοκληρωτικά καθεστώτα, η πρακτική αυτή χρησιμοποιήθηκε για να επιβληθεί πειθαρχία μέσω του φόβου. Αυτό άφησε βαθύ κοινωνικό αποτύπωμα πως η συλλογική ευθύνη είναι ίση με το άδικο μέτρο. Χρησιμοποιήθηκε συχνά από οργανισμούς και κράτη για να διαχύσει την ευθύνη, κρύβοντας τα πραγματικά κέντρα λήψης αποφάσεων. Έτσι προκύπτει μια αρνητική έννοια της συλλογικής ευθύνης ως τεχνική συγκάλυψης. Ο σύγχρονος άνθρωπος εμποτίστηκε με το ιδεώδες της ατομικής ελευθερίας, της προσωπικής του προσπάθειας, της αντίληψης «ο καθένας μόνος του».

Έτσι, η συλλογική ευθύνη ακούγεται σαν κάτι που μας επιμερίζει ξένα λάθη και μας καθιστά συνένοχους σε πράξεις που δεν κάναμε. Συχνά, τη βιώνουμε εμπειρικά ως υποκρισία, όταν το κράτος μιλά για συλλογικότητα αλλά αφήνει τον πολίτη μόνο σε κρίσιμες στιγμές σε εργατικές συνθήκες, δυστυχήματα, κρατικές παραλείψεις στην υγεία, μεροληψία στη δικαιοσύνη. Σε μια κουλτούρα όπου η λογοδοσία δε φτάνει ποτέ στους ισχυρούς, πώς να μοιραστούμε την ευθύνη με ανθρώπους ή θεσμούς που δεν μας στηρίζουν; Η συλλογική ευθύνη χρησιμοποιήθηκε πολλές φορές για να ενοχοποιηθεί η νεολαία, για να κατηγορηθούν οι πολίτες για κρίσεις που δημιούργησαν οι συστημικές αποφάσεις, για να πέφτει η ευθύνη σε όλους όταν οι θεσμοί αποτυγχάνουν, με αποτέλεσμα, η συλλογική ευθύνη να βιώνεται ως εργαλείο ενοχής, και όχι ώριμης δημοκρατίας, παραχαράσσοντας τη ξεχασμένη θετική εκδοχή της, την ενδυναμωτική της πλευρά, την ηθική, δηλαδή, συμμετοχή στη ζωή του κοινού κόσμου, ώστε να είναι βιώσιμος και ανθρώπινος, συμμετέχοντας πάντα στον δημόσιο διάλογο.

Το πρώτο βήμα για να αντιμετωπίσουμε αυτό το φαινόμενο είναι να κατανοήσουμε τι σημαίνει γνήσιος διάλογος. Η πολιτική φιλόσοφος Hannah Arendt (1906-1975), αναφέρει ότι η αλήθεια δεν είναι απλώς μια ατομική αντίληψη, είναι συλλογική και διαμορφώνεται μέσα από τη δημόσια συζήτηση. Σύμφωνα με την Arendt, η χειραγωγή και η παραποίηση της αλήθειας, υπονομεύει το ίδιο το θεμέλιο της δημόσιας και προσωπικής ζωής: την ικανότητά μας να συζητάμε, να διαφωνούμε και να συνεννοούμαστε. Όταν ο συνομιλητής μας παραποιεί γεγονότα ή συναισθήματα, δεν αμφισβητεί απλώς εμάς, αμφισβητεί το ίδιο το πλαίσιο αλήθειας στο οποίο λειτουργούμε. Σε πρακτικό επίπεδο, αυτή η πρακτική προκαλεί σύγχυση, ανασφάλεια και αμφιβολία για την προσωπική μας κρίση.

Η ψυχραιμία σε αυτές τις στιγμές δεν είναι απλώς θέμα αυτοελέγχου, είναι μια στρατηγική αυτοπροστασίας. Υπάρχει μια ενστικτώδης αντίδραση που απορρέει ως φυσικό επακόλουθο από αυτό, για τον αποδέκτη, το λεγόμενο reactive abuse. Στα ελληνικά μεταφράζεται ως αντιδραστική βιαιότητα, και συμβαίνει όταν κάποιος προκαλεί, μειώνει ένα άτομο και το κάνει να αμφιβάλλει για τον εαυτό του, οδηγώντας το σε έκρηξη, κι έπειτα δείχνει την έκρηξη ως «απόδειξη» ότι αυτός είναι το πρόβλημα. Αυτό είναι προϊόν του gaslighting, της συστηματικής διαστρέβλωσης του διαλόγου ώστε να αμφισβητείς τα μάτια σου και τα αυτιά σου, πολύ περισσότερο την κρίση σου και διαύγειά σου.

Στον δημόσιο διάλογο για κοινωνικά ή πολιτικά ζητήματα, η παραποίηση γεγονότων είναι ευρέως διαδεδομένη. Η ψυχραιμία, η τεκμηρίωση και η αναζήτηση συλλογικής αλήθειας είναι κρίσιμα εργαλεία για την προστασία της λογικής και της δημοκρατίας. Η Arendt περιγράφει αυτή τη διαδικασία ως τη "δράση του νου μέσα στον δημόσιο χώρο", την ικανότητα να

μιλάμε και να ακούμε με επίγνωση της αλήθειας και της κοινής ευθύνης. Σε προσωπικό επίπεδο, ο γνήσιος διάλογος απαιτεί αυτογνωσία και θάρρος. Σε πολιτικό ή κοινωνικό επίπεδο, απαιτεί κριτική σκέψη. Και στις δύο περιπτώσεις, η δύναμη δεν βρίσκεται στην επικράτηση του ισχυρού ή στην αμφισβήτηση του αδύναμου, αλλά στην ικανότητα του διαλόγου να αποκαθιστά την πραγματικότητα και να οικοδομεί εμπιστοσύνη. Η ικανότητα να παραμένουμε ψυχραιμοί απέναντι στο gaslighting δεν είναι μόνο εργαλείο αυτοπροστασίας, μα και πράξη δημοκρατικής συνείδησης. Αυτό δεν σημαίνει ότι η ψυχραιμία είναι πάντα εύκολη. Το gaslighting προκαλεί τεράστια συναισθηματική πίεση. Ωστόσο, η πρακτική ορισμένων στρατηγικών μπορεί να μειώσει την επίδραση και να μας βοηθήσει να παραμείνουμε σταθεροί. Στρατηγικές – συμβουλές ως δεκάλογος για τη διατήρηση της ψυχραιμίας σε έναν διάλογο:

1. Μιλάμε ειλικρινά, ακούμε με πρόθεση. Ακούμε για να καταλάβουμε, όχι απαραίτητα για να απαντήσουμε.

2. Αναγνώριση ορίων. Θέτουμε σαφή όρια, διότι όπου δεν υπάρχουν, βρίσκει έδαφος η χειραγώγηση.

3. Δεν αμφισβητούμε τα συναισθήματά μας. Gaslighting γεννιέται όταν αρχίζουμε να αμφιβάλλουμε για την ίδια μας τη μαρτυρία.

4. Θέτουμε ξεκάθαρες ερωτήσεις. Η ασάφεια είναι το τέλειο πεδίο για εξουσία. Η σαφήνεια, αντιθέτως, είναι πράξη ελευθερίας.

5. Αποφυγή της αντιστροφής ευθύνης (reactive abuse). Όταν μας προκαλούν για να «θυμώσουμε» και μετά χρησιμοποιούν τον θυμό εναντίον μας, απομακρυνόμαστε ή και θυμόμαστε τις αρχές μας. Δεν χρειάζεται να αμυνόμαστε απέναντι σε μια σκηνοθετημένη παγίδα.

6. Διαφύλαξη αξιοπρέπειας. Ας μην σιωπούμε για να μην «χαλάσει το κλίμα». Το κλίμα χαλάει όταν υπάρχει αδικία, όχι όταν αναδεικνύεται.

7. Αναγνωρίζουμε εγκαίρως την ανισορροπία της δύναμης. Όποιος έχει τη δύναμη να ορίζει τον ρυθμό, τον τόνο ή την ατζέντα, έχει και τη δυνατότητα να χειραγωγεί. Ας το εντοπίζουμε πριν το νιώσουμε.

8. Χρησιμοποιούμε δηλώσεις για τον εαυτό μας, αντί για κατηγορίες. Φράσεις όπως «Νιώθω έτσι όταν συμβαίνει αυτό» είναι πιο αληθινά και πιο ασφαλέστερα από το «Εσύ πάντα... / Εσείς ποτέ...».

9. Όταν τα επιχειρήματα τελειώνουν, τελειώνει κι ο διάλογος. Αν φτάνει η συζήτηση στο σημείο που η άλλη πλευρά δεν ακούει, η σιωπή δεν είναι ήττα, είναι αυτοσεβασμός.

10. Μαθαίνουμε να φεύγουμε. Ο γνήσιος διάλογος απαιτεί δύο μέρη. Αν ο άλλος δεν επιθυμεί ισοτιμία, η έξοδος είναι η ύψιστη πράξη ελευθερίας.

Κάθε φορά που αντιστεκόμαστε σε μια απόπειρα χειραγώγησης στο πρόσωπό μας, εξασκούμε ταυτόχρονα την ικανότητά μας να αντισταθούμε στην παραποίηση της αλήθειας σε μεγαλύτερη κλίμακα, κοινωνική και πολιτική. Η ατομική μας ψυχραιμία και η συλλογική μας επαγρύπνηση συνδέονται, επειδή το να διατηρούμε καθαρό μυαλό απέναντι στην παραποίηση της πραγματικότητας είναι ο τρόπος να προστατεύουμε τον ίδιο μας τον εαυτό και την κοινότητα στην οποία ζούμε. Ο γνήσιος διάλογος απαιτεί προσπάθεια και συνείδηση. Ο πραγματικός διάλογος είναι συνάντηση. Η Arendt έλεγε ότι ο δημόσιος χώρος γεννιέται όταν οι άνθρωποι μιλούν μεταξύ τους σαν ίσοι. Ο διάλογος δεν είναι, άρα, απλώς λέξεις. Είναι η ίδια η δημοκρατία σε λειτουργία, και η βία, δεν εμφανίζεται από το πουθενά,

γεννιέται εκεί όπου ο διάλογος έχει πεθάνει.

Κάθε στιγμή που αντιστεκόμαστε στην παραποίηση, επανακτούμε τον έλεγχο, υπερασπιζόμαστε την αλήθεια και διατηρούμε τη δυνατότητα να οικοδομούμε σχέσεις και κοινωνίες βασισμένες στην εμπιστοσύνη και τον σεβασμό. Η αδικία που νιώθουμε στο σώμα μας είναι πολιτική εμπειρία. Η σιωπή που μας επιβάλλεται είναι πολιτική βία. Η ανάγκη μας να μιλήσουμε είναι μια πολιτική πράξη. Γι' αυτό, η πολιτική παιδεία είναι τόσο σημαντική. Γιατί χωρίς αυτήν ο πολίτης γίνεται εύκολα χειραγωγήσιμος. Η πολιτική παιδεία μας δίνει γλώσσα να κατονομάσουμε την αδικία, γιατί χωρίς αυτήν δεν υπάρχει διάλογος. Πολιτική παιδεία σημαίνει να ξέρεις να διαφωνείς χωρίς να καταστρέφεις. Γιατί το συλλογικό χτίζεται από τον κάθε έναν ξεχωριστά. Δεν υπάρχει «εμείς» αν δεν υπάρχουν πολλά ενημερωμένα κι υποψιασμένα «εγώ». Κι ενώ το «εμείς» έχει πολλάκις βεβηλωθεί, υπάρχει εις πείσμαν ακόμα. Αλλά μόνο όταν ο άλλος, ο έτερος, ο διαφορετικός, αναγνωρίζεται. Στην αδικία, το εμείς γίνεται μάσκα. Στον διάλογο, το εμείς γίνεται πέρασμα, δίαυλος και δυνατότητα. Κάποιοι πολίτες, νιώθω, θέλουν να μεταδώσουν διακαώς ένα μήνυμα, μα δε ξέρουν τον τρόπο, για αυτό ας θυμηθούμε κάποιους τρόπους μετάδοσης ενός μηνύματος με μια μας πράξη ή αντίδραση.

Η διαδήλωση είναι η πιο άμεση μορφή συλλογικής πράξης. Η απεργία είναι ένας από τους πιο δυνατούς τρόπους πίεσης. Μπλοκάρει την παραγωγή για να ακουστεί μια φωνή. Το μήνυμα που περνιέται είναι: «Χωρίς εμάς, τίποτα δεν λειτουργεί.» Η αποχή, συμβολική ή πραγματική, εκφράζει αποστασιοποίηση, μη νομιμοποίηση, άρνηση συμμετοχής, με το μήνυμα να διατρανώνεται: «Δεν σας αναγνωρίζω ως τίμιους συνομιλητές.» Το μπούκοτάζ, καταναλωτικό ή κοινωνικό, δίνει το μήνυμα:

«Δεν στηρίζω κάτι που θεωρώ άδικο.» Η παραίτηση από θέση ή ρόλο μεταφράζεται ως: «Δε δανείζω το όνομά μου σε ένα σύστημα που δεν με σέβεται.» Η παρουσία (όχι μόνο στις πορείες), το να εμφανίζεσαι, να βοηθάς, να στηρίζεις θύματα αδικίας, να καταθέτεις μαρτυρία, λέει: «Είμαι μάρτυρας, άρα αυτό που γίνεται είναι υπαρκτό κι έγκυρο.» Η αλληλεγγύη πολύ συχνά είναι λόγος χωρίς λέξεις, να κρατάς έναν άνθρωπο από το χέρι, να πηγαίνεις τρόφιμα, να στηρίζεις δημόσια έναν αδικημένο. Η τέχνη ως πράξη, αν δε μπορείς να το πεις αλλιώς, πες το μ' ένα ποίημα, ένα γκράφιτι, έναν πίνακα ζωγραφικής, ένα performance με σάτιρα, η μουσική του δρόμου, καθώς η αλήθεια μπορεί να ειπωθεί με σύμβολα. Η νομική διεκδίκηση μέσα από προσφυγές, αναφορές, καταγγελίες, σαν να λέμε: «Υπάρχουν κανόνες, και θα τους χρησιμοποιήσουμε». Η ψηφιακή παρουσία μέσω hashtags, καμπάνιες, εκθέσεις, συλλογικές ψήφους, επικοινωνώντας πως η κοινή γνώμη δεν είναι σιωπηλή. Τέλος, το καθημερινό "μικρό θάρρος", να μιλήσεις όταν οι άλλοι σιωπαίνουν, να υπερασπιστείς τον εαυτό σου, να προστατεύσεις τον αδύναμο δίνοντας το μήνυμα πως η κοινωνία χτίζεται με πράξεις, όχι θεωρίες. Και ίσως, κάπου στο βάθος, να ακούω κάτι. Κάτι γνώριμο. Κάτι παλιό όσο και ανθρώπινο. Βρισκόμαστε ξανά στην αυγή της ημέρας εκείνης που συνέβη η μέγιστη απόδειξη ότι κάτι πάει πολύ στραβά στη χώρα μας, το θανατηφόρο σιδηροδρομικό δυστύχημα στα Τέμπη, με αδιαμφισβήτητη χροιά εγκλήματος. Μια εποχή που τα «δυστυχήματα» και οι θάνατοι πλήθαιναν και οι ευθύνες μειώθηκαν αισθητά. Χιλιάδες αυτοί που θα ξεχυθούν να φωνάξουν όση οργή έχει συσσωρευτεί, από όσους διαλόγους δεν έγιναν ποτέ αυθεντικά, από ψευδή καλέσματα σε διάλογο. Άραγε, ακούμε τον διάλογο που τώρα φλέγεται να ξεκινήσει;

Αφού τα μπουζούκια είναι γεμάτα γιατί γκρινιάζετε; Ο καπιταλισμός του leasing και η ανάγκη για μικρές δόσεις πολυτέλειας

του Αργύρη Ζιάμπα

“Αφού οι προορισμοί έχουν 100% πληρότητα... Αφού τα μπουζούκια είναι γεμάτα... Αφού όλοι πάνε ταξίδια στο εξωτερικό... Εσείς γιατί γκρινιάζετε;” Τα παραπάνω και πολλά παραπλήσια έχουν ειπωθεί πολλές φορές για να διαψεύσουν την κριτική που ασκείται για τη δεινή οικονομική κατάσταση του τόπου μας και τις συνθήκες διαβίωσης των πολιτών. Φυσικά το επιχείρημα υπάρχει και σε άλλες χώρες όπου για παράδειγμα οι νέοι έχουν κατηγορηθεί ότι αγοράζουν αθोकάντο τoστ αντί να αποταμιεύουν για σπίτι. Η παραπάνω κατάσταση όντως είναι υπαρκτή, όμως δεν είναι τεκμήριο ευημερίας αλλά μάλλον το αντίθετο, δείγμα κοινωνίας σε έντονη δυσχέρεια.

Σε πρώτο επίπεδο, είναι σαφές ότι ένα μικρό μερίδιο της κοινωνίας όντως είναι σε καλή οικονομικά θέση. Το παραπάνω ίσχυε και ισχύει διαχρονικά, ακόμα και στα σκληρότερα έτη των μνημονίων. Στην ίδια ιστοσελίδα όπου έχει αναδημοσιευθεί

έρευνα το 2010 ότι 1 στους 11 κατοίκους της Αττικής έχει πάει σε συσσίτιο ή έχει ζητήσει οικονομική βοήθεια από κάποια κοινωνική υπηρεσία, λίγο αργότερα έχει αναρτηθεί κείμενο με τίτλο “Η κρίση, κρίση αλλά τα μπουζούκια γεμάτα τις γιορτές!”. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν επαγγελματικές ομάδες όπως παραδοσιακοί κεφαλαιοκράτες, υψηλόβαθμα στελέχη, άτομα που σε κρίσεις εντοπίζουν ευκαιρίες πλουτισμού και άλλα που εκμεταλλεύονται το καθεστώς διαφθοράς (πχ. εμπλεκόμενοι στο σκάνδαλο του ΟΠΕΚΕΠΕ). Όμως θα ήταν απλοϊκό να θεωρήσουμε ότι είναι οι μόνοι που δίνουν υπόσταση στην κατάσταση της εικονικής ευημερίας.

Υπάρχει ένα ευρύτερο τμήμα της κοινωνίας που παρότι δεν ζει άνετα, μετέχει στη συνθήκη. Ένα πρώτο πρίσμα εξήγησης προέρχεται από την καπιταλιστική οπτική. Ειδικότερα, σε συνθήκες υψηλής πληθωριστικής πίεσης, όπως αυτή που βιώνουμε τα τελευταία έτη, η ροπή προς κατανάλωση τείνει να αυξάνεται, ακόμα και αν πρόκειται για “πολυτέλειες”.

Δηλαδή, έχοντας μπροστά ένα θολό μέλλον υψηλότερων τιμών, οι καταναλωτές τείνουν να προτιμούν να αγοράσουν ένα αγαθό ή μία υπηρεσία σήμερα, πριν υποτιμηθεί το ποσό που έχουν στα χέρια τους. Ως συνέπεια, μειώνεται η ροπή προς αποταμίευση.

Παρατηρώντας τα στοιχεία, η παραπάνω θεωρητική προσέγγιση επιβεβαιώνεται. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, το γ' τρίμηνο του 2025 στην Ελλάδα, παρότι το διαθέσιμο εισόδημα αυξήθηκε κατά 1,9% σε σχέση με του 2024, τα αποταμιευτικά αποθέματα μειώθηκαν κατά 3,1%. Με άλλα λόγια, τα ελληνικά νοικοκυριά δεν αποταμίευαν απλώς λιγότερα, αλλά χρησιμοποίησαν μέχρι και χρήματα που είχαν βάλει στην άκρη. Παράλληλα, οι συνολικές εκταμιεύσεις καταναλωτικών δανείων εμφάνισαν αύξηση 15% μέσα σε ένα έτος, με προβλέψεις για περαιτέρω αύξηση τα

επόμενα τρίμηνα. Ενδιαφέρον επίσης είναι ότι 70% εκταμιεύθηκε με απλουστευμένες ηλεκτρονικές διαδικασίες, κάνοντας την πίστωση πιο προσιτή με όλους τους κινδύνους που ενέχει. Δεδομένων των παραπάνω, η κατανάλωση στην Ελλάδα δεν συνεχίζεται λόγω ευημερίας αλλά επειδή χρηματοδοτείται από παλαιότερες αποταμιεύσεις και δανεισμό "με ένα κλικ".

Οι συνθήκες επιδεινώνονται αναλογιζόμενοι ότι από τον καπιταλισμό του "έχω" έχουμε μεταβεί στον καπιταλισμό του "έχω πρόσβαση". Παλαιότερα η αγορά ενός σπιτιού, ενός αυτοκινήτου ή ακόμα και ενός CD μουσικής σήμαινε ότι ήταν κάτι που κατείχε ο αγοραστής, ανεξάρτητα από τη μετέπειτα προσωπική εισοδηματική συνθήκη. Πλέον, η αύξηση του ποσοστού ενοικίασης κατοικίας, η τάση του leasing (ουσιαστικά ενοικίαση) στα αυτοκίνητα και οι ψηφιακές συνδρομητικές πλατφόρμες μουσικής έχουν ανατρέψει την παραπάνω λογική, μειώνοντας βραχυπρόθεσμα το κόστος αλλά αποτρέποντας τη δημιουργία αποθεμάτων αξίας. Ο καπιταλισμός του «έχω πρόσβαση» υπόσχεται ευελιξία, αλλά προσφέρει μια διαρκή ενοικίαση ζωής, όπου η κατανάλωση συνεχίζεται χωρίς να χτίζεται τίποτα σταθερό από κάτω της.

Η σημερινή νεολαία, που γαλουχήθηκε ή και γεννήθηκε σε καθεστώς πολλαπλών κρίσεων με ένα ενσωματωμένο σύστημα μάρκετινγκ και προβολής lifestyle σε κάθε στιγμή της μέρας της, είναι λογικό να προσπαθεί να αποδράσει με μικρές στιγμές πολυτέλειας. Αυτή η γενιά δεν είχε οικονομικές βάσεις από τους γονείς της να στηριχθεί σε ένα εχθρικό οικονομικό περιβάλλον όπου η υψηλή ανεργία έδωσε τη θέση της σε υψηλές τιμές, διαρκώς υπό την πίεση των χαμηλών απολαβών. Ταυτόχρονα, ζει σε μία ιστορική στιγμή πρωτόγνωρης πρόσβασης στην πληροφόρηση, που ενώ θα μπορούσε να αποτελεί εξαιρετική ευκαιρία, αποδείχθηκε παράγοντας ενίσχυσης του αισθήματος ανασφάλειας με τη λήψη

πληροφοριών για τα πολλαπλά μέτωπα κρίσεων παγκοσμίως. Την ίδια στιγμή, η αυξημένη συνδεσιμότητα έχει οξύνει τον φόβο αποκλεισμού από το βίωμα εμπειριών (fomo) και τη διαρκή σύγκριση με τη δημόσια εικόνα άλλων ατόμων, που παρότι είναι στυλιζαρισμένη και επιλεκτικά δημοσιευμένη, δίνει την ψευδαίσθηση πλήρους αποτύπωσης της ζωής τους.

Φυσικά, η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων των αλγορίθμων από εταιρείες μάρκετινγκ έχει δημιουργήσει ευκαιρίες κέρδους, τις οποίες όμως κάποιος τις πληρώνει για να βγει το κέρδος. Για τα παραπάνω, οι μικρές δόσεις πολυτέλειας, λειτουργούν ως μία προσπάθεια απόδρασης από την πραγματικότητα (escapism), ως ένα αναλγητικό για την αντιμετώπιση του πόνου που προκαλεί η οικονομική ασθένεια.

Απαντώντας λοιπόν στο ερώτημα του τίτλου: Ναι, τα μπουζούκια είναι γεμάτα αλλά αυτό δεν αναιρεί τις δυσμενείς συνθήκες για το κοινωνικό σύνολο. Και επειδή η τέχνη πολλές φορές αποδίδει καλύτερα την πραγματικότητα από οποιαδήποτε ανάλυση, ας κλείσει αυτό το άρθρο με τους παρακάτω στίχους του Λεξ "Άμα ρωτήσεις εδώ τους μικρούς μας, θα πούνε πως έχουμε μια ζωή / Γι' αυτό και τα φράγκα από τη σεζόν τα καίνε ένα Σάββατο στη Χαλκιδική / Ο μπάρμαν θέλει καινούργια τηλεόραση κι η σερβιτόρα θέλει μηχανή / Ν' ανοίγει το γκάζι μετά από τη βάρδια, να καίει τα λάστιχα στην παραλιακή / Ανεξαρτήτως επαγγέλματος, όλοι περνάν δυσκολίες / Μα όσοι δε βγήκαν από πλούσια αρχίδια δε βρήκαν ποτέ τους ίσες ευκαιρίες / Αν έχουμε τζάκια χωρίς να είμαστε τζάκια, μας ευνόησαν οι συγκυρίες / Ό,τι μας φαίνεται ωραίο το θέλουμε, δε χρειαζόμαστε δικαιολογίες".

Τσιμέντο να γίνει

του *Ιάσωνα Μαρκαντώνη*

Ο τίτλος ίσως περιγράφει με τον πιο απλό και περιεκτικό τρόπο πως έχει δομηθεί η Αθήνα και οι περισσότερες μεγάλες ελληνικές πόλεις. Η Αθήνα στην κατάταξη των ευρωπαϊκών πρωτευουσών ως προς την έκταση του αστικού πρασίνου, βρίσκεται πάνω μόνο από τη Βαλέτα και τη Λευκωσία, πόλεις πολλές φορές μικρότερες από αυτήν. Οι κάτοικοι των νοτιών προαστίων της Αθήνας, μπορεί να μην ζούσαν πνιγμένοι στο τσιμέντο του κέντρου της πόλης, αλλά αυτή η κατάσταση αλλάζει τα τελευταία χρόνια και μάλιστα με γρήγορους ρυθμούς. Αφορμή προφανώς η μεγάλη άνοδος στις τιμές των ακινήτων εξαιτίας Airbnb, αλλά κι από μια «υπόσχεση» των εργολάβων ότι οι περιοχές γύρω από το πρώην αεροδρόμιο του Ελληνικού θα αποκτήσουν τεράστια αξία λόγω της δημιουργίας του Μητροπολιτικού Πάρκου.

Κι εδώ θα συμφωνούσα φίλε και φίλη που διαβάζεις αυτό το άρθρο **εφόσον** το Ελληνικό μετατρεπόταν σε Πάρκο. Η δημιουργία ενός Πάρκου στα πλαίσια της μελέτης του Εργαστηρίου Αστικού Περιβάλλοντος του ΕΜΠ θα μετέτρεπε το παλιό αεροδρόμιο σε μια όαση για όλη τη Νότια Αθήνα που θα ανέκοπτε τις επιπτώσεις της Κλιματικής Αλλαγής, ρίχνοντας τη θερμοκρασία σε όλους τους όμορους δήμους. Παράλληλα, η ποιότητα ζωής θα βελτιωνόταν αφού οι κάτοικοι θα είχαν ένα μεγάλο πάρκο με καθαρό αέρα, άμεσα προσβάσιμο χωρίς να χρειάζεται να χρησιμοποιούν αυτοκίνητο για να το επισκεφτούν. Αυτό ονειρεύομαι από παιδί και πλέον ως ερευνητής της κλιματικής αλλαγής που γνωρίζει πόσο πολύ θα

άλλαξε προς το καλύτερο την Αθήνα ένα τέτοιο πάρκο.

Αντ' αυτού ΤΣΙΜΕΝΤΟ ΝΑ ΓΙΝΕΙ. Η Lamda Development συμφερόντων Λάτση απέκτησε για 99 χρόνια εκτός του αεροδρομίου και την παραλία του Αγίου Κοσμά με τη σύμφωνη γνώμη ΝΔ, ΠΑΣΟΚ και ΣΥΡΙΖΑ. Μέσα στην περίοδο της καραντίνας μάλιστα περνούσαν φωτογραφικές διατάξεις που επέτρεπαν στη Λάμδα να αυξήσει τα ύψη των κτιρίων, να μειώσει την έκταση του πρασίνου, να κομματιάσει την έκταση σε οικοπέδα και να τα μεταπουλάει βγάζοντας υπερκέρδη και να μειώνει τους δημόσιους χώρους. Ακόμα και η αρχική πρόταση με την οποία η Λάμδα κέρδισε το διαγωνισμό έχει βαθμολογηθεί με αρνητικό περιβαλλοντικό πρόσημο που υποδηλώνει ότι θα συμβάλει στην αύξηση της θερμοκρασίας στην Αθήνα. Ένα σχέδιο που προβλέπει 6 ουρανοξύστες και δεκάδες άλλα πολυώροφα κτίρια που θα εγκλωβίζουν και θα θερμαίνουν τον ατμοσφαιρικό αέρα.

Μέχρι τώρα, περνώντας κανείς από τον Άγιο Κοσμά αντικρίζει ένα τοπίο που δεν θυμίζει σε τίποτα αυτό που ήταν. Το άλσος έχει ξεριζωθεί και οι αθλητικές εγκαταστάσεις καταστραφεί και τη θέση τους έχουν πάρει μεζονέτες και βίλες η μία δίπλα στην άλλη. Το ίδιο έχει συμβεί στον παλιό κολλέγιο Αθηνών και τους κήπους που το περιέβαλλαν που έχουν δώσει τη θέση τους στο καζίνο που χτίζεται (γιατί χωρίς τζόγο δεν γίνεται). Ένα αχρείαστο έργο που συντελείται είναι η

υπογειοποίηση της Ποσειδώνος ανάμεσα στο Ελληνικό και την παραλία, ένα έργο που μόνη του αξία θα είναι η μείωση του θορύβου για τους ακριβοθώρητους κατοίκους της ριβιέρας του The Hellinikon.

Τα φαραωνικά έργα εκτός από το αρνητικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα έχουν προκαλέσει σοβαρή ατμοσφαιρική ρύπανση με βουνά από σκόνη, θόρυβο από τα εργοτάξια και σημαντική φωτορύπανση με τεράστιους προβολείς που φωτίζουν σε όλη την περιοχή.

Η Αθήνα χάνει άλλη μια ευκαιρία να πλησιάσει κάπως στα πρότυπα των άλλων μεγάλων ευρωπαϊκών πόλεων που διαθέτουν μεγάλα πάρκα υψηλού πρασίνου. Οι κάτοικοι χάνουμε την ευκαιρία για μια ανάσα στην πόλη, για ένα πραγματικά μεγάλο δημόσιο χώρο που θα αναβάθμιζε την ποιότητα ζωής μας σε μεγάλο βαθμό.

Το Ελληνικό χάθηκε όταν σταμάτησαν οι αγώνες με τη συνθηκολόγηση του ΣΥΡΙΖΑ και με την επίθεση των ΜΜΕ στον πρώην δήμαρχο Αργυρούπολης-Ελληνικού Κορτζίδη. Η Λάμδα βλέποντας την παραίτηση του κόσμου μετά από αυτά τα γεγονότα, χωρίς αντίσταση πλέον, αφού η ΝΔ υπογράφει τη μια φωτογραφική διάταξη μετά την άλλη μετατρέπει το Ελληνικό σε μια νέα Τσιμεντούπολη. Η ζωή μας εγκλωβίζεται σε τόνους τσιμέντο κι αν δεν τη θέλουμε φυλακισμένη σε αυτό πρέπει να το σπάσουμε πριν να είναι αργά.

Το λεωφορείο είναι πια πολυτέλεια

της Νεολαίας ΜΕΡΑ25 Δυτικής Ελλάδας

Η αστική συγκοινωνία αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα της κοινωνικής συνοχής και της οικονομικής ζωής μιας πόλης. Στην Πάτρα, μια πόλη με έντονο φοιτητικό πληθυσμό, εργαζόμενους χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος και σημαντικές κοινωνικές ανισότητες, το κόστος του αστικού εισιτηρίου έχει μετατραπεί σε ένα ζήτημα που δεν μπορεί πλέον να αγνοηθεί. Τα ακριβά εισιτήρια δεν είναι απλώς μια οικονομική επιβάρυνση· αποτελούν εμπόδιο στην ισότιμη πρόσβαση στην εργασία, την εκπαίδευση, την υγεία και την κοινωνική ζωή.

Η μετακίνηση δεν πρέπει να θεωρείται πολυτέλεια

Η μετακίνηση προς και από χώρους εργασίας και εκπαιδευτικές δομές είναι αναγκαία προϋπόθεση για τη συμμετοχή στην καθημερινή οικονομική, κοινωνική και εκπαιδευτική δραστηριότητα. Στην Πάτρα, μια πόλη όπου εκατοντάδες φοιτητές μετακινούνται καθημερινά προς τις Πανεπιστημιακές Σχολές, και χιλιάδες εργαζόμενοι προς τους χώρους εργασίας τους, η παρουσία μιας οικονομικά προσβάσιμης δημόσιας συγκοινωνίας είναι απαραίτητη. Όταν το κόστος ενός εισιτηρίου ή μιας μηνιαίας κάρτας αυξάνεται σε δυσανάλογα επίπεδα, τότε η χρήση των αστικών μέσων αντιμετωπίζεται σαν μια επιπλέον οικονομική επιβάρυνση από τους πολίτες και όχι σαν συμφέρουσα επιλογή. Ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή όπου το κόστος των ενοικίων και του

συνολικού κόστους ζωής έχει αυξηθεί σημαντικά, κάθε ευρώ μετρά.

Σύγκριση με άλλες πόλεις

Το ζήτημα αυτό αξίζει να εξεταστεί και συγκριτικά με άλλες ελληνικές πόλεις. Στις δύο μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας, την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, το κόστος των εισιτηρίων και των καρτών συχνά αντιστοιχεί σε μεγαλύτερη απόσταση, πυκνότητα δρομολογίων και διασυνδέσεις μεταξύ μέσων. Παρόλα αυτά, το κόστος των εισιτηρίων και των αστικών καρτών στην Πάτρα είναι σαφώς αυξημένο! Την ίδια στιγμή, τα δρομολόγια πολλών γραμμών είναι αραιά και η εξυπηρέτηση αρκετών περιοχών περιορισμένη. Με βάση αυτά τα δεδομένα, παρά το υψηλό κόστος, η παρεχόμενη ποιότητα υπηρεσιών είναι ανεπαρκής για την εξυπηρέτηση των πολιτών, με αποτέλεσμα να προκαλείται, ως λογική εξέλιξη, ένα αίσθημα απαξίωσης της δημόσιας συγκοινωνίας. Αυτό οδηγεί στην αυξημένη χρήση των ιδιωτικών οχημάτων, με φυσικό επακόλουθο την κυκλοφοριακή συμφόρηση και την ατμοσφαιρική ρύπανση της πόλης. Η ανάλυση των δεδομένων αποκαλύπτει μια σκληρή πραγματικότητα για τους πολίτες και ειδικά για τη νεολαία. Το πρόβλημα δεν είναι μόνο το ύψος των τιμών, αλλά ο τρόπος με τον οποίο η γεωγραφική κατανομή των ζωνών επιβαρύνει δυσανάλογα όσους έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη μετακίνησης.

Η Παγίδα της "Β' Ζώνης" για τους Φοιτητές

Ενώ η Πράσινη Ζώνη (Α) καλύπτει το κέντρο της πόλης, η Πορτοκαλί Ζώνη (Β) περιλαμβάνει κομβικά σημεία όπως η Πανεπιστημιούπολη. Αυτό σημαίνει ότι η πλειονότητα των φοιτητών, που μετακινείται καθημερινά προς τις σχολές, είναι αναγκασμένη να πληρώνει το αυξημένο κόμιστρο της Β' Ζώνης.

Κοινωνικός αντίκτυπος

Τα ακριβά εισιτήρια πλήττουν περισσότερο τις ευάλωτες οικονομικά κοινωνικές ομάδες. Άνεργοι, φοιτητές, συνταξιούχοι, άτομα με μερική απασχόληση είναι παραδείγματα τέτοιων ομάδων. Για έναν εργαζόμενο με χαμηλό μηνιαίο εισόδημα, οι ακριβές μετακινήσεις μπορεί να αντιστοιχούν σε σημαντικό ποσοστό των μηνιαίων αποδοχών του. Για έναν φοιτητή που στηρίζεται οικονομικά στους γονείς του, κάθε επιπλέον κόστος μπορεί να λειτουργήσει αποτρεπτικά για την τακτική παρακολούθηση μαθημάτων και για τη συμμετοχή σε πολλές κοινωνικές δραστηριότητες. Για έναν συνταξιούχο που χρειάζεται να επισκέπτεται συχνά δομές παροχών υγείας, τα ακριβά εισιτήρια αποτρέπουν την εύκολη πρόσβαση του στις παροχές που χρειάζεται και

προσθέτουν επιπλέον κόστος στην ιατρική περίθαλψη. Κατά αυτόν τον τρόπο, το σύστημα συγκοινωνίας αποτυγχάνει να εξυπηρετήσει τον κοινωνικό του ρόλο.

Περιβαλλοντική βλάβη

Σε μια εποχή όπου η κλιματική κρίση επιβάλλει τη μείωση των εκπομπών ρύπων και την αύξηση της χρήσης δημόσιων μέσων συγκοινωνίας τα οποία να τροφοδοτούνται κυρίως από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι υψηλές τιμές των εισιτηρίων λειτουργούν ως αντικίνητρο για τους πολίτες. Αντί η πολιτεία να ωθήσει τους πολίτες να παρατήσουν το αυτοκίνητο και να αξιοποιήσουν τη δημόσια συγκοινωνία, τους ωθεί στην αντίθετη κατεύθυνση. Η μείωση του κόστους εισιτηρίων θα μπορούσε να αυξήσει τη χρήση των μέσων, να μειώσει

την κυκλοφοριακή επιβάρυνση και να συμβάλει σε μια πιο ανθρώπινη πόλη. Επιπλέον, η επένδυση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Διαφάνεια και λογοδοσία

Ένα κρίσιμο ερώτημα αφορά τη διαμόρφωση της τιμολογιακής πολιτικής. Πώς καθορίζονται οι τιμές; Ποια είναι τα λειτουργικά κόστη; Υπάρχει κρατική ή δημοτική επιδότηση και σε ποιο βαθμό; Η δημόσια συζήτηση συχνά περιορίζεται στην ανακοίνωση αυξήσεων, χωρίς επαρκή τεκμηρίωση. Οι πολίτες έχουν δικαίωμα να γνωρίζουν πώς προκύπτει το κόστος. Η διαφάνεια είναι προϋπόθεση εμπιστοσύνης. Εάν υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες — όπως αυξημένα καύσιμα ή συντήρηση στόλου— αυτές πρέπει να παρουσιάζονται με σαφήνεια. Ωστόσο, η μετακύλιση του συνολικού βάρους αποκλειστικά στον επιβάτη δεν αποτελεί βιώσιμη λύση.

Προτάσεις για μια δικαιότερη πολιτική

Είναι πάγια θέση του ΜέΡΑ25 να μην μένει μόνο στην κριτική, αλλά να διατυπώνει προτάσεις για την επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων. Προτείνουμε:

Επανεξέταση της τιμολογιακής πολιτικής με στόχο τη μείωση του βασικού εισιτηρίου.

Ενίσχυση κοινωνικών και φοιτητικών εκπτώσεων, με ευρύτερα κριτήρια.

Δημιουργία οικογενειακών πακέτων που θα μειώνουν το συνολικό κόστος.

Δημοτική ή κρατική επιδότηση για τη στήριξη της αστικής συγκοινωνίας ως κοινωνικού αγαθού.

Βελτίωση της ποιότητας υπηρεσιών, ώστε η τιμή να ανταποκρίνεται στην παρεχόμενη αξία.

Η επένδυση στη δημόσια συγκοινωνία δεν είναι δαπάνη χωρίς αντίκρισμα. Είναι επένδυση στην ισότητα, την οικονομική δραστηριότητα και το περιβάλλον.

Η συζήτηση για τα ακριβά εισιτήρια στην Πάτρα δεν αφορά μόνο αριθμούς. Αφορά το είδος της πόλης που θέλουμε να οικοδομήσουμε. Μια πόλη όπου η μετακίνηση είναι προνόμιο ή μια πόλη όπου αποτελεί αυτονόητο δικαίωμα; Η αστική συγκοινωνία πρέπει να υπηρετεί τον πολίτη και όχι να τον επιβαρύνει δυσανάλογα. Σε μια περίοδο γενικευμένης οικονομικής πίεσης, η μείωση και ο εξορθολογισμός του κόστους μετακίνησης θα ήταν ένα ουσιαστικό βήμα προς μια πιο δίκαιη και βιώσιμη Πάτρα.

Πόλη	Απλό Εισιτήριο (Κανονικό)	Απλό Εισιτήριο (Φοιτητικό)	Μηνιαία Κάρτα (Κανονική)	Μηνιαία Κάρτα (Φοιτητική)
Πάτρα	1,10€ (Α) / 1,50€ (Β)	0,60€ (Α) / 0,80€ (Β)	55,00€ (Α)/ 75€ (Β)	27,50€ (Α)/ 37,50€ (Β)
Αθήνα	1,20€	0,50€	27,00€	13,50€
Θεσσαλονίκη	0,60€	0,30€	16€	8€

Χρειαζόμαστε Δημόσια Μέσα Μαζικής Μεταφοράς;

της *Ιόθης Μαραγκού*

Καθημερινά χιλιάδες άτομα ξοδεύουν το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου και της ενέργειας τους περιμένοντας σε κάποια στάση λεωφορείου, τρόλεϊ ή σε κάποια αποβάθρα στα μέσα σταθερής τροχιάς. Χρόνος αναμονής που πολλές φορές υπολογίζεται σε λεπτά τραγουδιών και βίντεο στα social media, ή σε λεπτά ανάγνωσης σελίδων κάποιου βιβλίου. Οι κινήσεις που κάνει κάποιος έχουν γίνει πλέον αυτόματες, κοιτώντας πρώτα την οθόνη τηλεματικής, μετά την οθόνη του κινητού. Αν είναι σε στάση κάποιου λεωφορείου ή τρόλεϊ, τον δρόμο και στη συνέχεια τσεκάρει την εφαρμογή του ΟΑΣΑ, να δει που βρίσκεται το λεωφορείο ή το τρόλεϊ και αν όντως θα έρθει το δρομολόγιο.

Οι επιβάτες/ες που χρησιμοποιούν τα ΜΜΜ καθημερινά συνεχώς αυξάνονται, ενώ τα δρομολόγια στα λεωφορεία, στα τρόλεϊ, αλλά και στα μέσα σταθερής τροχιάς μειώνονται, με αποτέλεσμα να χάνονται 100 δρομολόγια του μετρώ καθημερινά. Τα ΜΜΜ είναι στη χειρότερη τους κατάσταση, καθώς υπάρχει πλήρης παραμέληση από όλες τις κυβερνήσεις όλα τα χρόνια, με τις επιβάτες/ες να αντιμετωπίζουν συνεχώς και κυρίως τις ώρες αιχμής σοβαρά προβλήματα, που θέτουν σε κίνδυνο ακόμη και την ασφάλεια τους. Σε όλα αυτά έρχεται να προστεθεί και η αύξηση του τουρισμού, αφού πλέον υπάρχει υπερτουρισμός όλες τις εποχές του χρόνου.

Συνωστισμός στις στάσεις και στις αποβάθρες κυρίως σε κεντρικούς σταθμούς, χωρίς κλιματισμό -ειδικά τους καλοκαιρινούς μήνες-, με τον κίνδυνο να προκληθεί κάποιο ποδοπάτημα ή ακόμη και λιποθυμία. Τα δρομολόγια που έρχονται ακόμη και σε ώρες αιχμής είναι με καθυστέρηση ή κόβονται. Οι συρμοί κυρίως στον ΗΣΑΠ έρχονται με λιγότερα βαγόνια, ενώ ο επόμενος συρμός έχει πολλά λεπτά αναμονής, αναγκάζοντας τον κόσμο να στριμώχνεται στην αποβάθρα, να σπρώχνεται για να μπει μέσα και να "σαρδελοποιείται" κυριολεκτικά μέσα στο βαγόνι. Να κολλάει στην πόρτα, με αποτέλεσμα να δημιουργείται πρόβλημα όταν κλείνουν οι πόρτες. Ένα ακόμη περιστατικό που συνέβη και έθεσε σε κίνδυνο τις/ους επιβάτες/ες ήταν η ακινητοποίηση του συρμού μέσα στη σήραγγα, ανάμεσα από τους σταθμούς Κατεχάκη και Πανόρμου με τους επιβάτες να αναγκάζονται να βγουν από τον συρμό και να περπατήσουν μέσα στη σήραγγα μέχρι τον σταθμό Πανόρμου (Απρίλιος 2025). Λεωφορεία και τρόλεϊ, αντιμετωπίζουν συχνές βλάβες, ενώ δεν είναι λίγες οι φορές που κάποιο λεωφορείο έχει πάρει φωτιά την ώρα που πραγματοποιούσε το δρομολόγιο έχοντας μέσα επιβάτες/ες.

Δεν είναι μόνο οι επιβάτες/ες που αντιμετωπίζουν αυτού του είδους τα προβλήματα, υπάρχουν και οι εργαζόμενες/οι στα μέσα που αντιμετωπίζουν σοβαρά ζητήματα που έχουν στοιχίσει και την ίδια τους τη ζωή. Οι εργαζόμενες/οι της ΣΤΑ.ΣΥ έχουν προειδοποιήσει πολλές φορές, τόσο για την ασφάλεια των επιβατριών/ων, αλλά και για πιθανά ατυχήματα, κάτι που έγινε και τον Νοέμβριο του 2025 όταν η επιτροπή υγείας και ασφάλειας των εργαζομένων της ΣΤΑ.ΣΥ είχε προειδοποιήσει τη διοίκηση της εταιρίας για την επικινδυνότητα του χώρου στο αμαξοστάσιο του Πειραιά και λίγα εικοσιτετράωρα μετά είχαμε τον θάνατο τραυματισμό του αρχιτεχνίτη της ΣΤΑΣΥ στο αμαξοστάσιο.

Τα οφέλη των δημόσιων Μέσων Μαζικής Μεταφοράς, είναι περισσότερα από τα κόστη λειτουργίας τους. Προβλήματα στα ΜΜΜ δεν υπάρχουν μόνο στην Αθήνα, οι επιβάτριες/ες στη Θεσσαλονίκη αντιμετωπίζουν καθημερινά σοβαρά ζητήματα. Όπως συμβαίνει με το μετρό Θεσσαλονίκης που από την πρώτη κιόλας ημέρα λειτουργίας του μέχρι σήμερα, αντιμετωπίζει επανειλημμένα τεχνικά προβλήματα και σε τακτά χρονικά διαστήματα κλείνουν οι σταθμοί.

Η κυβέρνηση συνειδητά παραμελεί και απαξιώνει τα ΜΜΜ, αρνείται να ακούσει τις εργατρίες/ες που προειδοποιούν για τον άμεσο κίνδυνο πιθανού ατυχήματος και για τις προσλήψεις προσωπικού που χρειάζονται, καθώς επίσης και τις/τους επιβάτριες/ες που αγανακτούν κάθε φορά που είναι να χρησιμοποιήσουν τα μέσα. Αντί για αυτό προχώρησε στην ιδιωτικοποίηση των λεωφορείων με ΣΔΙΤ, απαξιώνοντας τον ΟΑΣΑ, μέσω της υποχρηματοδότησης και της υποστελέχωσης, ενώ συνεχίζει να απαντάει με περισσότερους ελέγχους που για πρώτη φορά θα μπορούν να είναι και ιδιώτες ελεγκτές, εξουσιοδοτημένοι από τον ΟΑΣΑ. Αυξάνει τα πρόστιμα για όσ@ δεν έχουν εισιτήριο, όταν πολλά από τα επικυρωτικά μηχανήματα δεν δουλεύουν και μπλοκάρουν την ώρα που πάνε οι επιβάτριες/ες να περάσουν. Οι κυλιόμενες σκάλες και οι ανελκυστήρες σε πολλούς σταθμούς είναι εκτός λειτουργίας για πολλές μέρες, με τα άτομα που έχουν κάποιο κινητικό πρόβλημα να αναγκάζονται να κατεβαίνουν σε άλλους σταθμούς, ή να μην μπορούν να μετακινηθούν.

Η λειτουργία των ΜΜΜ, επηρεάζει την καθημερινότητα πολλών ανθρώπων. Ταυτόχρονα είναι και ένα καθαρά ταξικό θέμα, αφού ως επί τον πλείστον τα άτομα που τα χρησιμοποιούν, είναι κυρίως φοιτητ@ και εργαζόμεν@. Παράλληλα η καλύτερη λειτουργία στα ΜΜΜ, μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στη μείωση τόσο του κυκλοφοριακού προβλήματος, όσο

και στη μείωση των τροχαίων ατυχημάτων, αφού όταν ο κόσμος γνωρίζει πως τα μέσα θα έχουν συχνά δρομολόγια και δεν θα ταλαιπωρείται για να μετακινηθεί, δεν θα αναγκάζεται να παίρνει το όχημα του. Από την άλλη η περίπτωση της ιδιωτικοποίησης του δημόσιου σιδηρόδρομου, είναι ένα ζωντανό παράδειγμα του πως μια τέτοια πολιτική απόφαση μπορεί να αποβεί μοιραία και να στοιχίσει ακόμη και ανθρώπινες ζωές.

Για να υπάρξει σωστή λειτουργία και να γίνει μαζική η χρήση των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς δεν χρειάζονται ούτε ιδιωτικοποιήσεις, ούτε πιο ακριβά εισιτήρια και περισσότεροι έλεγχοι. Χρειάζεται τα ΜΜΜ να είναι δημόσια και να λειτουργούν στα πλαίσια Δημόσιας Επιχείρησης Κοινωνικής Ωφέλειας. Ένα επιπλέον όφελος της σωστής λειτουργίας των ΜΜΜ, είναι οι λιγότερες εκπομπές αερίων ρύπων, άρα καθαρότερο περιβάλλον και πλεονεκτήματα για την εθνική οικονομία και την τσέπη των πολιτών, αφού τα κέρδη από τη μαζική χρήση των ΜΜΜ, είναι πολύ μεγαλύτερα από τα κόστη λειτουργίας τους.

«Δημόσια Αγαθά»

Σκίτσο του Ιάσονα Μαρκαντώνη

 ALTERNATIVVOLL **#1**
ΜΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΓΕΜΑΤΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ
περιοδική έκδοση της Νεολαίας ΜΕΡΑ25 **Ιούνιος 2026**